

III metai.

№ 4.

Baėandis m. 1898 m.

39580

TĖVYNĖS

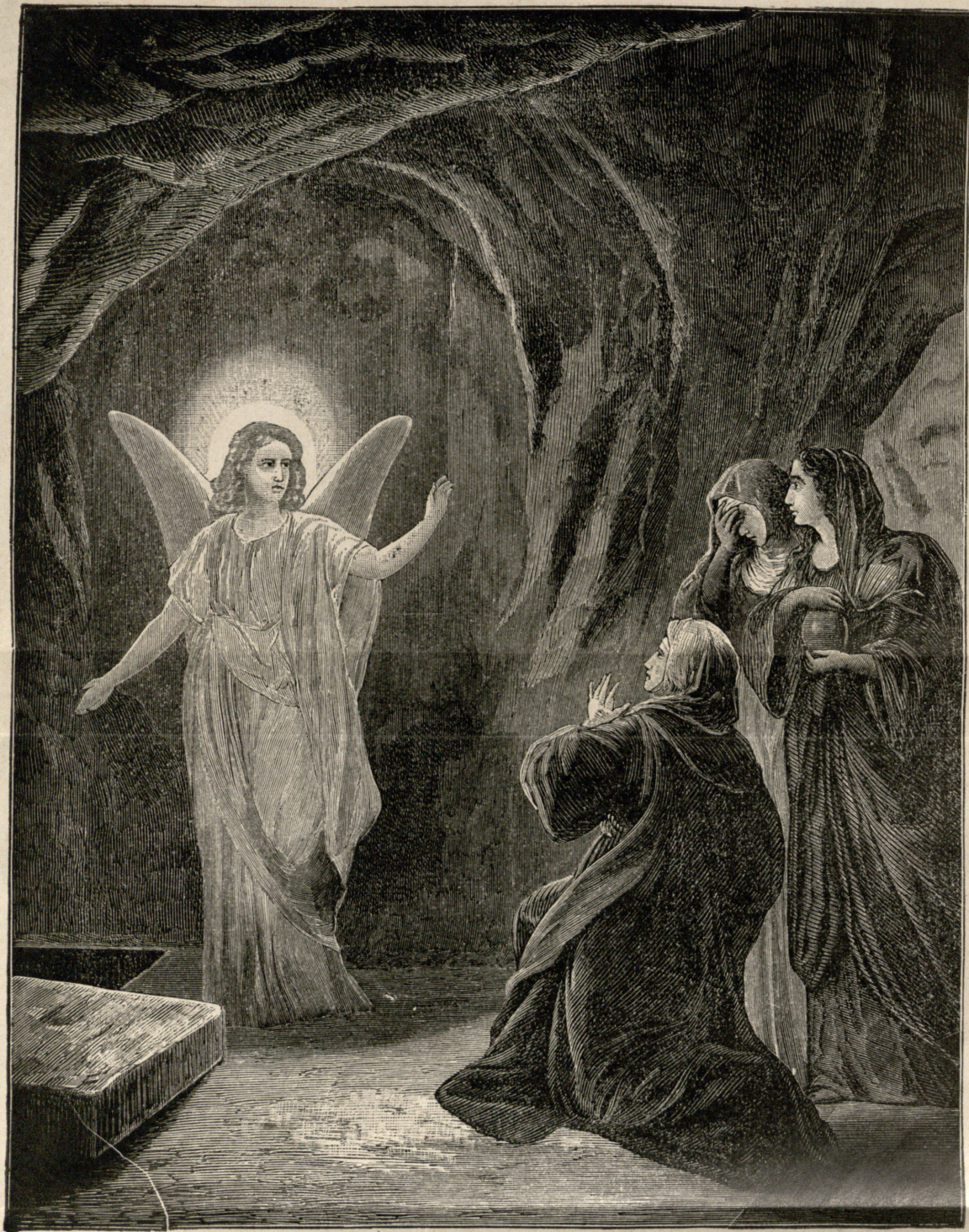
S A R G A S

MĖNESINIS LAIKRASZTIS.

621276/21209

TILZĖJE.

O kad praėjo subata, Marija Magdalena ir Marija Jokubo, ir Salomė nusipirko kvepiančių mosčių, idant atėjusios pateptu Jėzu.

E labai angsti atėjo prie grabo, saulei jau užtekėjus. Ir kalbėjo tarp savęs: kas mums atris akmenį nuo grabo durų? E pažvelgusios išvydo atristą akmenį, nės buvo labai didis.

E inėjusios į grabą, išvydo jaunikaitį, sėdžiantį po deszinės, apvilktą baltu rubu, ir nusigando; kursai tarė joms: Nenusigąskite! Jeizkote Jezaus Nazaretiečio nukryžiuoto; kėlės, nėra czionai, sztai vieta, kur buvo jis padėtas. (Marc. XVI.)

Tėvynės Sargas

mėnesinis laikraštis su paveikslėliais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos:
szviesos, tikėjimo ir kalbos.

Gaunamas Prusose už 50 kap. Tilžėje pas J. Lapiną (Goldschmiedestr. 8.)
Klaipėdoje pas Rikard Brusdeyliną, knygų kupczių;
Amerikoje už 1 dolerį Scranton Pa. pas Rev. A. Kaupą (1423 n. Main Ave).

Aukas ant lietuviszkų rasztų priimame ir apskelbiame.

Turinys № 4.

Nekeiskime senoviszkų vardų vietų	1	Mūsų rasztai	19
Mūsų iszkaļos: Kas įtaisė Letiu- nuosę cerkvinę iszkaļą? Ka- majų iszkaļą. Rumszisztkio iszkaļą. Mosėdžio iszkaļą .	9	Marguminai	27
Įvarios žinios: Isz Zarasų. Nuo Prusų rubežiaus. Isz Kretingos. Isz Saratuvos. Isz Ringos. Isz Laižuvos .	17	Apie devizą	29
		Naudingi pamokymai	31
		Nuo redakcijos	31
		Priedas.	

Nekeiskime*) senoviszkų vardų vietų.

Bala žino, kas atėjo galvon maskoliams, kad panorėjo senovinį Lietuvos miesto vardą panaikinti. Rasztuose nuo seniausiųjų laikų randame vardą „Jeziorosy“, „jezioroski porriat,“ kurį žodį lietuviai isztaria — Zarasai. Žodžio

*) Nemainykime.

„Zarasai“ kilmės negaliu susekti; „Jeziorosy“ praminti nuo to, kad apilinkėje yra daug ežerų, bałtrusiszkaì vadinamų „jeziory;“ prie to žodžio lietuviszki bałtagudžiai arba bałtrusiai primezgė lietuviszką gałunę — as, saviszkaì pakreipė ir pasidirbo sau žodį — Jeziorosy. Caras Mikalojus I. važiavo vieną kartą pro tuos Zarasus arba Jeziorosus ir pasidžiaugė gražią jų vietą; atsimokėdamas už tą paguodą iszpleszė senąjį jų vardą ir paliepė vadinties „Nowo-Aleksandrowsk,“ tatai jo sunaus Aleksandro vardu. Isz to dabar kilsta daug keblumo ir painijų. Lietuviai, neprigudę prie gałunės sk, kurią turi daugybė maskoliszkų miestų: Kursk, Minsk, Pinsk ir tt., Aleksandrowską vadina stacziai Aleksandravą, bet nelaimė, kad tuo vardu vadinas kitas miestelis netoli nuo Zarasų esąs. Artimieji sziteip atskiria: Zarasus pradeda vadinti Aleksandravą, o tikrą Aleksandravą — Aleksandravėlę, bet tolymieji nuolat ima vieną už antrą, kiek tiktai kartų nori vadinti, kaip maskoliams tinka. Man-gi dyvai, kam mums reikia laužyti savo liežuvius, kad turime nuo savį priprastą vardą? Vadinkime sau po senovei Zarasais, o kam reikia raszyti į maskolius, tegul ant raszto vadina, kaip maskoliams tinka. O! jiems labai tinka naikinti visokius Lietuvos paminklus, o! kaip-gi jie norėtu, kad už szimto metų ar greicziaus nebebutu girdėties nė vieno lietuviszko žodžio, isztrinti Lietuvos ir lietuvių vardą isz atminties visų žmonių, kaip isztrynė tuos žodžius isz savo kningų ir plianų: nebėra „Lietuvos,“ yra „Sziaur-Vakarinis krasztas“ („Siewero-Zapadnyj Kraj.“) Vienok, jei mes tikrai mylėsime savo nelaimingą, suspaustą Tėvynę-Lietuvą, mylėsime visus smulkiausius jos pałaikus; garbinga mūsų senovė pasiliks gyvų žmonių lūpose, padavimuose, nors isz rasztų bus iszbraukta. Augsztaicziai imkite pavyzdį nuo Žemaičių. Žemaičiuose teipo-gi daugalį vietų prasiminė maskoliai savais vardais; ir tenai yra „Aleksandrava“ Telszių apygardoje, tiktai ant raszto; isz gyvų-gi žmonių niekas nežino, juog jų „Triukiniai“ vadinas rasztuose „Aleksandrovo,“ arba raseiniszkaì nė žinoti-nežino, kad jų „Naumiestis“ vadinas rasztuose „Konstantinowo.“ Nesenei juokės vienas keleivis, kad baigdamas važiuoti į Łukę, paklausė

vietinio vežėjo, ar da tol „Łuknikai,“ vežėjas atsakė: „tokiamę miestę neėsu buvęs!“ „Tai-gi tu patsai ėsi isz Łukniku!“ „Ne, ponali, asz isz Łukės, isz czia pat už keturių viorstų“. Ar jis isz tikro nežinojo maskolius gimtinę jo vietą Łukę praminus „Łuknikais,“ ar nenorėjo isztaryti to naujo keisto vardo, mums vis tiek paliko pavyzdį, kaip reikia buti sukibusiu su savo tėviszkę. Net juokai ima, skaitant ant plianų grynai maskoliszkais vardais pavadintas tokias vietas, kuriose, kaip pasaulis yra senas, nė vieno maskolio nėra buvę, kaip tai: Aleksandrowskoje, Neskucznoje ir tt. Maskoliai mislyja sau: tegul sau dabar musiszkais vardais ir nevadinas, bet praeis dvejetas szimtų metų, ir mūsų istorikai galės jau rodyti: sztai, gilumoje Sziaur-Vakarinio kraszto randame „senoviszkas“ maskoliszkas vietas; tai kaip-gi galime to kraszto nevadinti maskoliszku? Sziteip ir Lietuvos istorikai, kaip tai garsus mūsų giminaitis, didelio mokslo daktaras Jonas Basanavyczius, tirdamas vardus įvairių vietų, upių, jieszko, kamę senovėje buvo gyvenę lietuviai, kokios tatau vietos prigulėjo lietuviams Prusuose, už Bałkanų (Trokija), Mažojoje Azijoje, apie Juodasias marias ir tt. Mes jam turime tikėti, ką pasako, atradęs kokį paminklelį, nės priesingai darodyti truksta mums pragumų; bet ateisiantiems istorikams paliksime daugalį gyvų ir rasztų paminklų, kurie neleis klaidžioti ir badys akis mełagiams. Veltui maskoliai kimsz savo vardus į mūsų vietas: jų vardas nepasidarys „senoviszkais,“ kol mes isz geros valios neužmirszime savųjų, tikrai senoviszkų vardų.

V.

Mūsų iszkałos.

Kas įtaisė Lėliunuose cerkvinę iszkałą?

Pabaigoje praėjusiųjų metų bjauriausioje maskoliszkoje gazetoje „Swiet“ randame du rasztu isz Lietuvos, blazgatijancziu ant kunigų; po vienu pasiraszė „Ivan Žvirblis, Kreistjanin Telszewskago ujezda,“ isztikrujų-gi tai nėkoks Žvirblis, bet vienas ruskis kiek iszmanė, tiek prikeikė ant kunigų už tą, kad jie ardo meilė tarp caro ir lietuvių

žmonių. Neužilgo pasirodė ir antras rasztas, bet jau nebe paczių ruskių rasztytas; jį paraszė „Bolesław Nikola-jewicz Sezeniewski“ ponas Leliunų dvaro. Neapykanta lietuviszkų kunigų kaip liepsna musza nuo to raszto; ką tiktai galėjo pametuoti, tai primelavo, szaukdamas galiąs viską patvirtinti prisieką daugybės žmonių.

Už szliubą kunigai imą nuo bernų po 7 rs., nuo gaspadorių po 20 rs., o nuo turtingesniųjų po 30 rs.; už kriksztą lyg 3 rs., apskritai po 1 r. 75 k.; įsitempęs priskaityti kuodaugiausiai pinigų, teip įsimelavo, kad net užmirszo kunigą galint tik vieną kartą dienoje laikyti Miszias szv. jisai sako, kunigas vidutinėje parakvijoje laidojās 92 numirelių, giedās da 100 ekzekvijų už seniaus numirusius ir da atlaikas 366 kartus s. Miszias vis, žinoma, labai brangiai; jau iszeina 558 kartai; jei pridėsi czia Miszias už numirusius kunigus, už parakvijos geradėjus, už paczią parakviją kas szventą dieną, tai paregėsi kunigui reikiant atlaikyti s. Miszias mažiausiai du kartu ant dienos. Su suspausta szirdžia žmonės atiduoda kunigams geresniuosis verszius, avinus, parszus paukszcius; ponus kunigai plėszia dide liausiaiis procentais, darbininką nesamdą, malkų neperką ir tt. sunku ir suskaityti kiek visokių nedorybių. Ant gało teip szneka Lietuvos „ponas“. „Toksai skaistus neženotų katalikiszkų kunigų padėjimas ar-gi atsako padėjimui rusiszkų pravoslaviszkų popų, apsikrovusių vaikais? Dėlko toksai skyrius? Ar negalėtu jų sulyginti? (tatai kunigą su popu). Dabar, kad su Dievu lyginamas (obožajemyj) mūsų geradėjas caras palaimino katalikus daugalių miela-szirdyszių ir atvirai isztiesė małoningą savo ranką, tarp su Dievu lyginamo mūsų geradėjo ir szirdzių isztikimųjų jo pavaldinių — lenkų ir lietuviu — stoja kunigai, maž-daug gerai nuduodantįs lenkiszkus ir lietuviszkus patriotus (tėvynės mylėtojus). Mano lūpomis eina lyg justų szauksmas isz išopėjusius žmonių krutinės. Tai szauksmas vergų proto, duszios ir szirdies.“ Sezeniewskio isz Leliunų lūpomis, kaip girdite, lietuviai szaukias prie maskolių, idant isztrauktų juos isz kunigų vergijos.

O, veidmainys, melagius! Melagystę jo blazganų mato kiekvienas isz lietuviszkų skaitytojų, bet ruskiams nerupi

ar melas, ar tiesa bus, kad tik bjauriotu katalikus ir kunigus, viskas bus už gerą priėmamas.

Pažiūrėkime-gi, kas tai de geradėjas naujas, naujas Lietuvos Maižieszius atsirado, kurs iszvesti pasiruoszė lietuvius su pagalba maskolių isz kunigų vergijos. Bolesłowas Sezeniewskis yra tai ne geradėjas lietuvių, bet terszėjas jų ir judoszius, parduodas maskoliams. Baisus tai žmogus, nustojęs szlovės ir sąžinės, atmetas nuo visų žmonių, niekas jam neisztiesia rankos, nės kiekvieną įkąs; žmogus tatai toks, kurs viską pralaimėjęs, ant visoko yra pasiruoszęs, tverias už visoko, neniekino nė donosų, nė bjauriausių melagysczių, kad tik sumanytu pažeminti savo nekencziamus prieszus; o prieszai tai visas pasaulis. Paklauskite pasakos jo gyvenimo. Bolesłowas Sezeniewskis, dabartinis valdytojas Leliunų dvaro ne Lietuvos sunus, bet iszpera Odesso policijanto. Nuo tėvo įgavo tą bjaurią privalumą — bovyties „donosais,“ skundomis ir sznipinėjimu. Odessoje gimęs ir mokinęs Odessoje. Budamas universitetę (bene pirmamę kursę) susidėjo su socialistais; neilgai trukus policija pagavo jo draugus, o Sezeniewskis iszspruko Amerikon. Leliunai prigulėjo Sez. giminaitei, isztekėjusei už maskolio Domanowskio, Kauno pacztmeisterio. Jie buvo bevaikiai ir mirdami tą dvarelį (artie 20 valakų) užraszė Bol. Sezen. Užuodęs tą kepsnį pons Bolesłowas, kuriam ne par gerai kłojos Amerikoje atputė Lietuvon, nebebijodamas nė bausmės už jaunystės griekus. Pasidavė isz geros valios žandarams, atsėdėjo kelioliką mėnesių Petropawłowskoje tvirtinėje; (vyresnybė jo smarkiai nenubaudė dėlto, kad prasikalto da nebudamas metuosę ar isz kitos kokios mums nežinomos priežasties ir 1882 m. atputė į Leliunus, ne į Maskoliją ir czia ilgai buvo po policijos priežiurą. Policijanto sunus po policijos priveizą! nežinau, ką jisai galėjo jausti. Gyveno tada su savo motyną dvarelyje ir vedė paleistuvingiausį gyvenimą. Kelius kartus par metus mainydavo pakajinias mergaites, visas paleisdamas nebetuszczias. Kilo baisi žmonių neapykanta ir kunigų persergėjimai. Sez. spaviednėn neidavo, bet klebonijoje budavo, ir kartais užgirsdavo karczią tiesą, už ką neapykanta kunigų augo jo szirdyje; ką kunigų ir savo moczios

kiteip nevadindavęs, kaip gyvatę už prikaisziojimą paleistuvingo gyvenimo. Bažnyčioje buvo tik vieną kartą ant pakasynų savo moczios. Su kunigais gatavai sutraukė pažintį, kad vieną kartą klebonas Knipavyczius, atėjęs serganczios motynos aplankytu, iszvydo mergą vėl su pilvu vaikszciojanczia ir szydydamas užklausė, ar turi szlovę regėti paczia Sezeniewskienę? Ir moczia vėl prikiszo, kad isz jo paleistuvingo gyvenimo visi žmonės piktinasi ir juokias. Tas ant gało teip įpykino Bolesłową, juog pagriebęs revolverį szoko vyties Knipavyczių, bet Dievo meilė, kad tas suskubo užsidaryti duris klebonijoje. Atvykus kitam klebonui Barcevyceziui, rodės pasitaisys Bolesłomas. 1889 m. iszsispaviedojo, nuvažiavo Vilniun ir apsiženijo su bajoraitę Tyszkaitę Joniną. Bet kur czia tau! senas prigudimas, senosios mergos nedavė pakajaus; tuoj po szliubo su paczia supyko, pradėjo ją nežmoniskai kankinti ant kiekvieno žingsnio persekioti, kol ta nebeiszkęsdama neiszvažiavo atgal prie tėvų. Prasidėjo storonė apie persiskyrimą. Nuvažiavo Kaunan, pasigyrė vyskupui Bažnycia statysias už ką gavo pagyrimą ir palaiminimą. Mislydamas, kad jau įėjo į meilę vyskupui vėl nuvyko Kaunan, storijos konsistorijoje ir prie vyskupo, idant perskirtu su paczia, bet visur gauna atsakymą, kad katalikų Bažnycia neperskiria, ką vieną kart suriszo. Nesvietiskai įpykęs ant visos Bažnyczios, iszputė į Łomžą ir priėmė liuterų tikyba. Liuterų konsistorija prižadėjo jį perskirti, jei pati ant to sutiks, bet pati ne sutiko, protaudama, kaipo katalikė, kad „ką Dievas sujungė, žmogus neperskirs“, neperskirs isz tikrųjų nė liuterai. Teip tatai Sezeniewskis prašaimėje katalikiszka tikyba ir nieko negavo: paczia reikė vėl priimti; priėmė, bet laikė už mergę ir kaip su anomis pakavomis apseidavo. Ant gało ir su klebonu Barc. supyko. Senoji Sez. susirgus pasikvietė Barc. su s. Sakramentais, o paskui papraszė, kad paraszytu vekselį ant 500 rs. kaipo užmokesnį kokiai ten akuszerkai, kuri ilgus metus gydė ją. Ant vekselio, žinoma pati pasiraszė, bet vis-gi akysę Bolesłowo klebonas buvo kaltas. Atmonydamas jam, praneszė policijai, klebonas be policijos žinios renkas piningus ant bažnyczios, be

žinios ir kleboniją pastatęs. Už tuos „prasikaltimus“ Barcevyčius užmokėjo 200 rs. sztrapo. Negana to, pradėjo sziupsti vyresnybę, kad atimtu nuo klebono dalį žemės, nės par daug turiąs, ir pastatytu czia pat cerkvinę iszkalą. Vyresnybei projektas patiko, iszkalą įtaisyti sutiko, atvažiavo atkirstu klebono žemės, bet iszmieravę atrado, nėra daugiau par 33 desetinas, klebonams paskirtas. Sezeniewskiui nesisekus szejp įkirėti klebonui, iszvarė randorių isz vienos savo karcziamos ir dovanojo ją su daržu komisijai, žadėdamas duoti maikas, ganyklą ir kitką, jei tiktai tuojaus padarys cerkvinę iszkalą; dėlko ne? Isz sztai isz małonės to naujo Lietuvos Maižiesziaus Leliunai apturėjo „cerkowno-prichodskąją“ iszkalą. Popas jau užperniai ją paszventė, pałaimino ir isztiesė tinklus gaudyti katalikiszkus vaikus. Ļabiau įkirėti kunigams Sez. negalėjo; tas skaudulys ne vieną naktį neduos jiems užmigti. Dabar toje iszkałoje yra keliolika žydełaiczių ir staroviorių ir vienai-vienas katalikas, sunus Teodoro Ūszarskio, randoriaus Sezeniewskio, kurs tur but prisilaižydamas savo ponui, paszventė savo vaiką. Garbė tau Lietuvos geradėjau, Sezen. isz Leliunų už tavo dovanas dėl mūsų lietuvių už panczius, kurius tu nukalęs suteikei mūsų persekiotojams! —

Dabar Sez. gyvena su paczia; turi 4 dukteris, visas verczia kriksztyti liuteriszka, nors pagal teisybės dukteris turi buti kriksztijamos motynos tikyboje ką czia! ir vyresniają 7 metų mergaitę katalikę perkriksztijo ir paczios neiszleidžia į Bažnyczia, nē spaviednēn, nors negali priversti, kad iszsižadētu savo vieros. Gyvenimas ir dabar nedoras: sztai susimuszė karcziamoje su burliokais, kurie jam pirsztus iszlaužė. Nē vienas sąsiedas nebepriima į savo namus ir rankos neduoda, lygiai, kaip ir augsztieji maskoliai czinauninkai, nē „predwoditel dworianstwa“ nors į savo dvarą atvilko, kas-žin isz kokios pelkės burliokų, liuterų; vienas tik vežėjas lietuvis. Tai da viena geradėjystė Lietuvos gyventojams — atėmimas nuo jų uždarbės. Negana to ir patį dvarą žadaš parduoti maskoliui Wieriowkinui, idant padarytu tikrą maskoliszką koloniją. Dėkui szimtą kartų tau, iszgamma! — Ar szejp, ar teip gyvenimas to mūsų geradėjo nebeilgas Leliunuosė; ar vieni, ar kiti ji

iszrukys, nės par daug jau visiems įkirėjo. Viena kartą turėdamas pykti ant savo sąsiedo bajoro, apgirdė asesorių ir įkalbėjo jam, kad areštavotu tą bajorą. Girtas asesorius, įtikdamas savo lakintojui, paraszė Leliunų urėdninkui, kad areštavotu tą poną ir pristatytu Utenon, ką jis ir padarė. Buvo tai baisi sauvalystė atimti laisvę be sudo! ponas apsiskundė gen. gubernatoriui ir asesorius isz Sez. mylistos tuojaus paliko be vietos, už ką Anykszcziu, popas (asesorius buvo jo tai brolis) su savo szalininkais dantimis griežia, nors gavo nuo jo cerkvinę iszkalą.

Ir tas terszėjas Lietuvos, dręsa girtis, kad lietuviai, kurių jis nekencia, iszrinko jį dėl iszreiszkimo savo aimanų?! Isztikro, reikia turėti akis ir sąžinę, kad nesusigestu priesz žmonių sudą.

Kamajų iszkała.

Nors jau visiszcai nusprensta — leisti katalikiszkus abrozduš į lietuviszkas pradines iszkałas; vienok mokytojo neliaujas sauvaliavē. Sztai Kamajuosė (Zarasų apygardoje) kunigas Zadeikis nuneszęs katalikiszką abrozdą kokio ten patrono, ant kurio maskoliai nepyksta teip ant s. Kazimiero, s. Juozapato irk., ir pakabinė priderancioje vietoje, kad ir savęs nenužemintu ir maskolių ikonos nepažeistu. Rodos viskas gerai; vienok ne! mokytojui-maskoliui tas ne patikė; dėlto savo valią nuėmęs nuo sienos, sutrupinęš stiklą ir ir spelczius ir par vieną mokytinį nusiuntęs atgal kunigui pridėdamas oficijalizšką popierių už N. kuriamę sakas, abrozdą atradęs „neatsakancziu“, bet neparaszęs, dėlko neatsakancziu? O kad ir teip butu, ar gali-gi jisai trupinti spelczius, iszniekinti katalikiszką abrozdą? Kas butu buvē, jei butu kas isz katalikų teip padaręs su maskolių abrozdu? Butu didžiausi była ir isztrėmimas. Kun. Z. praneszęs apie viską vyskupui, bet kas isz to bus, kad ir vyskupo bałas pasilieka neiszsklausytas.

Rumsziszchio iszkała.

Regėkite, kaip maskoliai kabinas prie menkiausių niekniekių. Rumsziszkyjeties Kaunu kunigui Abromavycziui reikėjo pakabinti abrozdą, bet nebuvo atitinkanczios vietos apart

vienos szalip ikonos, bet tenai kybojęs caro portrietas. Kunigas sakąs — czia už vis geresnė vieta. Mokytojas-gi: Tai tamsta portrietą nu kabinsiu? — Kunigas: nukabinsiu. Mokytojas: charaszovo! Kunigas portrietą nukabino, norėdamas pakabinti kitoje atsakanczioje vietoje, bet mokytojas, kad kunigas kabino abrozda, portrietą pasiėmė ir iszsineszė į savo kambarį, o paskui kunigą apskundė už „isznevožimą“ caro portrieto ir rados „była“, pasibaigianti kunigo kalėjimu. Veizdėzime, ar ilgain bus toksai pasiutimas.

Mosėdzio iszkała.

Czionai jau antri metai nebeleidžia kunigo į iszkałą, Dievai žino, už ką; sako, buk už tą, kad buvo vieną kartą aptartas lietuvystės dalykuosė. Tyrimas neiszrado jieszkomos kalczios, vienok į iszkałą nebeleidžia, o be kunigo mokytojas ką nori daro, kaip nori sauvaliuojo: dalija vaikams kaž-kokias kningeles ir liepia isz jų mokyties religijos. Vaikai iszmintingesnieji neima, gobesnieji dovanų ima ir džiaugias, kaipo mulkis gavęs raudoną kepurę, o tėvai gal nė nežino. Kad vaikai džiaugias mokytojo dovanomis, tai nedvyvai, da nenuvokia, ar turi tos dovanos kokią vertybę; bet džiaugias vyresnieji, tai parodo begalinį savo neiszmanymą. Sztai uczytelius K. iszsimanė dalyti netiktai vaikams, bet ir jų tėvams „dovanas“ ir da kokias? małdakninges gatavas su apytaisais, nors tuojaus neszkis į bažnycią. Geras žmogutis! kaip jis myli apszvietimą, kaip pleczia maldingumą! Je randas tokie, kurie apsidžiaugia tuo platinimu „Dievobaimingumo“. Vienas isz tokių apdovanotųjų, D-tis, priesz visą schodą gyrė mokytoją už tą mylistą. „Jis, sako, geresnis už patį kleboną: prabaszczius nė vienos kningelės nėra niekam dovanojęs, o K. man teip gerą „Szaltinėlį“ dovanojo.“ Ar mislijoti, kad tai isz tikro „Szaltinelis“ buvo? Oo! dalys tau maskoliai geras kningas! buvo tai žinomas maskoliszkomis literomis spaudintas „Aukso Ałtorius“, apie kurį jau buvome užmirszė. Nežinia, isz kur mokytojas K. juos rauna. Girdėdamas D-czio paiką džiaugsmą, vos-vos iszsiturėjau nesudurninęs priesz visą schodą: nemylistą tau K. padarė, bet užspentė spąslą; tu, kits priemet, o jisai ims ir

paraszys: žemaicziai maskoliszķų ne žemaitiszķų kningų reikalauja, ir trukdys iszgavimą spaudos. Pabijojęs nieko nesakiau. Ką tu prasidėsi su žmogum, kurs isz vieno eina su maskoliu! Oi, laikai, laikai, neiszmanymas!

Tokie atsitikimai parodo, kad nedrašu leisti vaikus į iszkałas, kamę nėra nėjokios priveizos, nėra kunigo, kurio uczytelius turi vingėti, arba nors gėdėties. —

Įvairios žinios.

Isz Zarasų (Kauno gub.) 24 d. lapkriczio mėnesio praėjusįjų metų žandarai sucziupo numylėtą mūsų kleboną ir Džiakoną kun. Butķį ir nė justi nejutome, kaip nugabeno ant szeszių mėnesių kalėjiman Kretingos kliosztoriuje. Szeszi mėnesiai kalėjimo, tai didelė karonė, ant szeszių mėnesių įdeda turmon jau nebile kokį nusidėjelį. Sakysite kliosztorius, tai ne turma; tenai zokaninkai gyvena, tatai kunigai, o kunigui tarp kunigų negali buti negera, pagal priežodį: „varnas varnui akies neiszķirs“. Oo! nevisados ir priežodis iszsipildo. Jei perdėtinis arba gvardijonas yra žmoniszķas tai da szejp neteip, prikencziama, o jei nedoras, su policiją sėbravoja, tai kliosztorius yra tokia pat turma po prižiurą lygiai kaip žandarų pulkauninko. Paprastoje turmoje prie didžiųjų prasikaltėlių nepreisi, kol negausi daleidimo nuo žandarų pulkauninko; prie sėdžianczių Kretingos kliosztoriuje kunigų nezokaninkų teipo-gi nepreisi, kol isz policijos neatsineszi daleidimo, nės to reikalauja, to nuo policijos iszmeldė dabartinis gvardijonas Tarvydas, seniaus to nebuvę. Taigi kretingos kliosztorius tai yra tikra turma dėl kunigų Žemaičių Vyskupystės. Už ką-gi Džiakonas Butķis ten pakliuvo? Ar kokius rasztus sudraikė, ar svetimus piningus pralėbavo, ar sumuszė ką ir sužeidė? Ne! jisai perniai ant Dievo Kuno apėjo aplink bažnyczią atgiedojo keturias Evangelijas prie pataisytų tam kartui altorėlių pasieniuose bažnyczios, kaip tai daroma visosę parakvijosę. Tai koks-gi czia nusidėjimas, vertas net szeszių mėnesių turmos? O, didelis nusidėjimas akysę maskolių! Veizdėkite, Zarasų popas praneszė vyresnybei, Džiakoną Butķį padarius tokią puikią procesiją ir tai orę, ne viduje bažnyczios, kad su-

traukęs žiopsotų visus maskolius iš viso miesto, o jis, popas, turėjęs „služyti“ tuszčioje cerkvėje. O, jerguteliau! kokia čia nelaimė! Tegul sau butu nelaimė, ale kad tas buvo grynas melas: į cerkvę, jei kas neatėjo, tai ne dėl katalikų procesijos, bet dėlto, kad visados retai vaiksčioja; čia prisidėjo visiems žinomas nuo paskutiniųjų maiszto metų (1863) persekiojimas katalikų, žeminimas jų tikybos visur, kamę gali. Vilniaus general-gubernatoriai sėdi ant sprando trijų Lietuvos gubernatorių (Vilniaus, Kauno ir Gardino) tiktai dėlto, kad spaustu katalikus. Kitokių maisztų mūsų krasztę nėra, kaip tiktai: kunigų, kunigų ir kunigų. Garsas apie tuos „buntowszczykus“. Lietuvos kunigus pasiskleidė po visą Maskoliją, daugybė maskolizkų gazetų ant jų szaukia, o ar tiesa? Kur čia tau! Didumas kunigų teip įbauginti, kad savo szaszėlio (szaszuolėczio) bijos, rydžia urėdninkus, asesorius, spau-ninkus, pila jiems pinigus, skaito persitraukdami bjauriausias maskolizskas gazetas, spjaudanczias mūsų tikyba ir dvasiszkią, kaip tai „Swiet“, „Russkoje Słowo“, „Witenski Wiestnik“, „Pribawlenije k. Kowienskim Gubernskim Wiedomostiam“, vis dėlto, kad policija turėtu juos už suruskėjusius, už priłankius „russkomu diełu“, t. y. ruskinimui Lietuvos, — o vienok sztrapai ir sztrapai be gało ir saiko.

Jaunajam carui apsivainikavus, szaukėme-rėkėme apie „mylistas“, apie „palengvinimus“, bet išz to szaukimo liko mums tik gerklės užkimimas, o daugiau nieko; nekokių palengvinimų nėra, mūsų kalbą tebespaudžia, mūsų tikyba tebevaržo, kaip spaudė ir varžė seniaus.

Sztai tą patį Džiakoną Butkį, tebesėdžiantį Kretingos turmoje, Zarasų Miravasis sudžia sausyje mėn. szių metų, „zaoczno“ nusudijo užmokėti 25 rs. sztrapo, arba atsėdėti vieną mėnėsj turmoje už pataisymą seno muo kryžiaus ant senųjų kapų. Tatai palengvinimai! Łaukkite, kol łapė pradės visztelius perėti, vietoje ęsti juos. Asz teip sau maštau; ginsiu savo kalbą savo tikyba — busiu pakartas, pilsiu pinigus — nieko nemaczys, sėdėsiu rankas sudėjęs ir leisiu kiauliems daržą knisti, vis-gi man kryžiaus ant krutinės neužkabins, o užpykęs policmanas vis-gi iszras,

nors par melagystę, už ką pakarti, — tai jau geriau ginsiu savo tikyba ir kalba, niekam nieko nemokėsiu dėl nekuszinimo manęs ir lauksiu užmokesnio už tat nuo paties Dievo, o padekavonės nuo iszmingų savo brolių, ne nuo policmanų. Tankiai girdys: neerzink, neerzink nurimusio vilko! Ką prides neerzinus, kad iszalkęs jis vis-gi tavę ir neerziantį suės. Ginti savo dalykus: tikyba, tautystę nevadinas — erzinanti, bet tie vadinas užpuolikais, kuriems akis griaužia tas visiems mačonus, szventas darbas. Ne par tatkumą, bet tą „erzinimą“ iszreikalausime sau laisvę.

Zarasų nusidavimai tegul parodo lietuviams vilkus da nepersivertus į avis; da nėra ko mums džiaugties isz naujos politikos.

Nuo Prūsų rubežiaus. Priesz kovo mėnesį ant Prūsų rubežiaus darė sziovias barbariszkas probas, kaip reikia „szaudyti“ kontrabantneszius! Vieni rubežiaus sargai buvo kontrabantnesziai, kiti gaudesziai, vieni bėgo, kiti gaudė ir szaudė. Kas par komedija? Ne komedija, bet liudna naujiena: tiems rubežiaus, arba tamsybės sargams buvo apskelbtas naujas parėdymas, iszvydus kontrabantneszių szuszaukti du sykiu „stoj“, paskui iszszauti į orą, o kad neklausys ir ne nesustos, tai szauti į patį bėgantį. Lyg sziołai tokio įstatymo nebuvo ir tai nekartą paszaudavo bėganczius, kaip tai 1894 m. Jaunių, o kas bus dabar? Dabar da sunkiau bus prigauti szviesos isz užrubežio, nės kontrabantnesziai labiaus bijosys eiti ir už perneszimą neiszsımokėsi. Pulkime, storokimės kuoveikiausiai iszplėszti nuo valdžios leidimą spaudos!

Isz Kretingos. 26 d. vasario mėn. viena pakeleivinga mergina isz Garždų parakvijos užėjo ant nakvynės į kokią ten menką trobelę. Vidurnaktyje atėjo du kareiviu su paleistuvą mergą, bet neilgai trukus vienas kareivis iszsi-vedė su mergą pro duris, o antras su namų gaspadinę apniko viesznę. Ta dora mergaitė, nenorėdama dorybės prarasti, gynės, kaip mokėjo ir apsigynė; bet kareivis ją sumuszė smarkiai nuplėszė visus drabužius, atėmė 40 rs. ir pliką pusgyvę iszvilko ant ulyczios. Butu suszałusi, kad nebutu panaktinis pridengęs savais drabužiais. Dabar

sunkiai serga, o policija „neranda“ kaltininkų. Kur čia tau ras! jug tai nekontrabantai! ir jieszkoti neverta: peño negausi! Oi, oi, tie mūsų „sargai“! Jau antrą tokį atsitikimą apraszo „Tėvynės Sargas“ dėl persergėjimo, kad ne į kožną vietą gal užėiti ant nakvynės, kad vienos motriszkosios pavakariais nesivalkiotu ypatingai parubežyje, kamę daug maskolių-kareivių, kurių tarpę nežinau ar rastumi nors vieną dorą ir teisingą: visi paleistuviai ir razbaininkai. Jug tokių budelių reikia, kurie drjstu užsklensti szviesai visus plysius.

Isz Saratuvos. Į Saratuvos vokiszką Seminariją Lietuvos jaunimo nebepriima. Tenai yra „Žemoji Seminarija“, t. y. kaip kokia progimnazija su platesniu mokslu gantos ir matematikos ir Augsztesnioji, arba tikrai dvasiszkoji. Pabaigęs „Žemąją“ galėjo įstoti į Augsztąją, arba iszstojus apimti vietą mokytojo Valstinėsę mokyklosę, arba katechetų prie parapijinių bažnyzių. Pabaigęs Augsztąją galėjo likti kunigu. Augsztojoje Seminarijoje visuomet buvo maža klierikų, nės jaunimas juo puolo prie iszkaų. Keletas metų atgal vokiszkos valstinės ir bažnytinės iszkašos buvo sumaskoliuotos, taigi ir seminarystams čia kelias užkirstas; gal dėlto nebepriima svetimtauczių, vildamies užteksią savųjų. Neužteks savųjų tokiai pļacziai vyskupystei, kaip Tiraspoliaus, arba Saratuvos, apimancziai visą rytų szalį su Kaukazu. Visiszškai nepriimdami lietuvių vokiecziai kolonistai mus skriaudžia: apie Volgos upę yra daug isztremtų 1864 m. lietuvių, kartais cielomis sodomis apsigyvenusių, vokiszškai nemokanczių. Kas juos aprupins Sakramentais, tvirtins katalikiszką dvasią? Negut popai, kurių kalbą lietuviai juo supranta. Popas visados pribus, kiek kartų reiks laidoti ar kriksztyti; ta nelaimė, kad apkriksztijęs ir auginti verczia pravoslaviszškai.

Isz Ilakių. Ilakių starszina Vaszkys padarė kovo mėnesyje tokią szunybę, kad nevodys priminti szį tą isz nesenos praeitės to maskolių tarno, kol sekancziame numeryje neapraszysime jos. Vaszkys žmogus gan szviesus, bet be jokios doros. Starszinauja bene antrąją trijeniją. Jo nedorumas pasirodė gana aiszskiai jau pirmojoje trije-

nijoje visas valsczius tą permanė, o vienok vėl iszrinko ant antrosios trijenijos; už ką? už jo iszmanymą. Szviesesnių žmonių mes turime teip nedaug teturime, kad su žiburių reikia jų jieszkoti ir daug daug dalykų šikitiems nedovanotinų, jiems dovanoti. Teip buvo ir su Vaszkiu. Nedoras tai nedoras, ale moka turėti pažabojęs savo sekretorių (piszorių); darys prastai, bet prie neiszmintingo starszinos, pisorius daugiaus blėdės pridirbs! ir isz-sirinko. Pasirodė, juog ir maskolpa laikis nebutu padaręs to, ką jisai padarė. Bet apie tą paskui.

Ilakiszčiai nesenei pasistatė puikią muro bažnyčią, bet pabaigimui puoshti vidų neužteko piningų, parodytų „smietoje“. Buvo tai priesz trejus metus, kada nelemtos atminties Orzewskis, kaip smakas tykojo aukų. Vaszkys jam vieną suteikė. Kun. Nekraszius, dabartinis klebonas, pribuvęs į Ilakius, apėmęs į valdžią nepabaigtą bažnyčią užsimanė surinkti nedidelę stokojančią sumą nuo parapijonų, niekam nieko nesakęs; pradėk praszyti daleidimo, lauksi deszimtį metų, o tuotarpu atsiras kitoki reikalai. Ir butu viskas gerai buvę, kad starszina Vaszkys nebutu pripuolęs prie savo perdėtinio tarpininko (pasredninko) ir nebutu visoko isztroszkęs: ant naujojo klebono jisai kasžin dėlko neturėjo małonės.

Tai viena Vaszkio judosyzstė. Antrą padarę vyskupui lankant Ilakius. Paprastai parapijonai, laukdami augszcziausio savo piemens pasipuoszia netiktai trobas, bet ir takus, kuriais turės važiuoti, arba nors mažą galelį kelio, ant kurio sutinka vyskupą. Seniaus statydavo bromus, bet dabar tas užginta; matyk, maskoliams bado akis, kad lietuviai myli ir lenkia savo vyskupą. Ilakiečiai sumanė nors keletą berželių įkishti pakelyje. Bet vos tik pradėjo kaiszioti, sztai atbėga Vaszkys su urėdninkų „strožajsze“ užgresia diegti berželius. Kas jam par rupesnis? Jei kas maskoliams nepatinka, tai sau gresia: juk jie turi savo nuolat uodžianczius ir skalijanczius policijos szunis; starszina, rodos, prie policijos nepriguli. Ilakieczius tadą Vaszkys nugynė nuo kelio, baugindamas idėjimų anų į turmą; neteip lengva kova su motriszkosioms. Vyrams

atlyžus nuo darbo, kibo jų paczios su vaikais. Graudu buvo veizdėti, kaip maži vaikiuksčiai su įnirtimu vilko beržaičius ir bedė prie kelio, kuriuo ant rytojaus atvažiuos patvirtintojas jų szventoje tikyboje. Vaszkys matydamas su moteriszkomis nieko nepeszius, puolė, vesdamas paskui savę urėdninką į bažnyčią stacziai prie klebono, kad jisai savo žodžiu užgrėstu, bet klebonas atsakęs neesąs policijos tarnas ir savo makaulės nemislyjas pakiszi po szluotęs įnirtusių motriszkų, o jei Vaszkiui tas tinka, tai patsai kiska. Kaip muilą suėdęs nuo klebono, isz tikro patsai kibo į motrėszkasiais ir pirmąją nutvėręs nuvedė į turmą dėl pasirodymo, kaip tai jisai yra isztikimas ir uolus palicijos, nors nepraszytas tarnas. Buvo tai paikas ir bjaurus pasielgimas, už kurį reikėjo czia pat iszperti kailį, o vyrui žudytos moteriszkos paduoti Vaszkį į sudą: kam kiskas ne į savo dalykus. Kelias vis tiek buvo iszpuosztas, bet prie tos ugnelės ir Vaszkys savo kepsnį iszsikepė: isiteikė maskoliams, kurie jie iszrinko pasiuntiniu į Maskvą ant apsvainikavimo caro.

Gatavai atvėrė ilakieziams akis ant judosizskos savo asabos, atvadindamas komisiją tardytojų ant klebono, kaipo trukdytojo mokslu valsecziaus mokykloje. Kas isz to bus, skaitytojai ras kitoje vietoje.

Visi tie Vaszchio darbai neabejotinai užkirs jam kelią į isisukimą į starszinas ant tolesnės trijenijos; szioji neužilgo baigias. Ilakieziai aiszkiai pamatė, juog pardaug isiponiavojęs, netruks juos visus parduoti maskoliams. Praktika tatai parodo nevisuomet gerai esą „nedorą szviesų“ perdėti ant dorų tamsesnių ir verecziau nė už kokius trakamentus tokių neberinkti į „ponus“.

Vaszkis

Isz Ringos. (Dekretai 1896 m.) Kaip buvo praneszta per lietuviszkus laikraszczius 1894 m. atsitiko smarkus antpuolis maskolių policijos ant tykiai gyvenanczių sziamę krasztę lietuvių, atėjusių czia uždarbės jieszkotų. Buvo kratos prie Szimaliuno, Karolio, Prancevycziaus, Gedraiczio, Szaszeikos, Burneikos, Janczauschio, Girioto, Duobulskio, Sziuszio, Miszeikos, klebonijoje ir prie daugybės kitų

lietuvių; paskui buvo tardymai, sznipinėjimai, surinktieji faktai tape paduoti į augsztesnę vyresnybę Peterburgan. Ilgai nusitėsė, ikikolei augsztesnioji valdžia iszdavė dekretą. Pagaliaus nelaimingieji ispėtieji susilaukė dekreto. Karonė puolė ant tryjų: ant Szimaliuono, Janczauskio ir Miszeikos. Szimaliuonas tapo apsudytas sunkiai lyg koks piktadaris į kalynę ant vienų metų, kurioje negauna nė tyro oro kvėpuoti, nė gyvo žmogaus regėti. Valeryonas Janczauskis tapo isztremtas į sziaurinį Maskolijos krasztą — į Žemąjį Naugardą ant 3 metų. Nelaimingasis politechnikos studentas, Miszeika, isz mokslainės iszmetas ant visados be tiesos įstojimo į kitą mokslainę Rossijos Imperijoje. Regėdami tokį žvėriszką, bezsirdį pasielgimą į maskolių vyresnybės su mumis, ar-gi galime turėti gerą szirdį ant mūsų nevidonų, kurie visokiais prispaudimais nugramzdino mus ant žemiausiojo laipsnio tautiszkoje kulturoje. Szimaliuonas, gildiszkas prekėjas, turi savus namus, didžius turtus ant kelių deszimtų tukstanczių rublių; laiko prie savęs gimdytojus beveik asztuonetą deszimtų metų turinczius, vaikus nekurius leidžia į mokslus; pats budamas 40 metų amžiaus, turi dar jauną moterį — vienų žodžių yra pacziamę stiprumę gyvenimo. Kokia szirdis gali buti tokiam žmogui esant už geležinėmis durimis uždarytam, geležimis isz visų pusių apkaustytam! . . . Jo vaikas isz mokslainės atsilankydamas pas savo tėvelį, regėdamas savo gimdytojų tokioje kankynėje esant be jokios kaltybės, bene mažą neapykantą iszauklės savo szirdyje ant maskolių? . . . Valerijonas Janczauskis turi didį isimylėjimą į savo amatą (siuvėjystę), keliavo į užrubežę norėdamas siuvėjystės priemonėje susilyginti su svetimtaucziais; Paryžiaus siuvėjų akademijoje perbuvo 2 metus, gavo diplomą; atgal pagrižo į savo tėvynę, Ringoje apsigyveno, bet czia už lietuviszkas gazetas pakliuvo į kalynę, kurioje prabuvo 9 mėnesis lyg sudo, o dabar yra isztremtas į Maskolijos sziaurę ant 2 metų. — Vincentas Miszeika, kaip studentas, daug laiko praleido ant mokslo, ikikolei pabaigė gymnaziją; daug turtų ir sveikatos padėjo jo tėvai ikikolei vaikas igrjo apszvietimą, nebudami kokie ten didturcziai, bet menkagaliai medegiszkamę padėjimą ukininkai; prabuvęs Ringos poli-

technikoje pustrecių metų, pagaliaus tapo maskolių nekalta paskandintas. Kokia szirdis jam szindien turi buti, be kokios tikros kaltybės teip sunkiai kencziant? . . .

Atėjus į Ringą ministro dekretui, policijai kuogreicziausiai puolė pas Szimaliuną ir sugrobę iszvežė neduodami laiko nėvienos valandos namų reikalams surėdyti, ir uždarė kalynėn ant metų. Pas Janczauskį tas pats atsitiko be maž-ko vienoje valandoje: policija apreiszė, kad turi tuojaus iszsikraustyti į sziaurinį krasztą, neleisdama nė szventų kalėdų perlei-ti namie, isztrėmė Kuczių dieną į Gudijos sziaurę. O Miszeikai užsidarė iszkašos duris ant visados. Dabar, skaitytojai, nuspręskite, kokią szirdį mes galim dėl maskolių vyresnybės turėti: neduoda mums savojo lietuviszko druko, pavydi mums apszvietimo, mūsų kningas ir gazetas gauda, o mūsų brolius už kningelės ar gazetas pasiskaitymą smarkiausiai baudžia kalynėms, isztrėmimais, sztrafais . . . Visamę pasaulyje nerasi tokios karalystės, kad padonams užgintu savoje kalboje drukuot kningas, tiktai Rossija lietuviams teip daro.

Tos Ringos lietuvių nelaimės nusidavė per iszdavikus isz paczių lietuvių tarpo. Norints jau buvo minėta laikraszcziuosė, bet dovanos man skaitytojai, kad asz da kartą pirsztais parodysiu ant tų iszgamų — szitai, sznipukai ir iszdavikai, sergėkitės: Pranciszkaus Girdvainio, Daugielos ir Jono Misiuno. Szitie netikėliai paskleidė visas tas nelaimes sziamę krasztę.

A. D-gis.

Isz Łaižuvos. Musų miestelis stovi labai gražioje vietoje ant kranto upės, vadinamos „Vadakstis,“ kuri yra rubežium tarp Kauno ir Kurszo gubernijų. Yra czionai pastatyta a. a. mirusiojo klebono Vinožinskio labai graži, gotiszko styliaus, muro bažnyczia, su augsztu muro zomatu ir muro stacijomis, teipo-gi gražiomis, kurią galima matyti, važiuojant geležinkeliu nuo Mažeikių ant Mintaujos, gražiai apszviecziant visą tą apygardą. Musų parakvijoje nėra lenkų, o gudų ir vaistui nerastumi; yra du dvaru, abiejuosė dabar gyvena vokiecziai ir tie patis nusibengę; pirmiaus gyvena tuosė dvaruosė musiejie, bet lepnai

elgdamies, visi iszdulkėjo kas-žin kur. Miestelyje yra aptieka — jos savininkas latvis. Turime ir daktarą lietuvį. Žydų smarvės miestelis pilnas: turim tris žydiskas karcziamas ir daug mažų žydiskų kromekų, kuriuosę žydai stovėdami gauda praeinanczius žmones, szaukdami „ui, žmogeliau, eik szen pas manę, ko tau reikia?“ o jei žmogus užėjęs pas tokį geradėją nenuperka sau reikalingo daikto, tad jau žinok, kad žydas palydės tą su gražiais žodžiais, iszvadindamas jį per kiaulę ir kaip įmanydamas. Musųjū miestelyje nedaug; isz Dievo Apveizdos yra namuosę Juozapo Ramonauskio lietuviszka krautuvė (kromas), kurią uždėjo Kazimieras Szirvinskis (isz Papilės miestelio) savais piningais ir gerai jam eina. Tik da žmonės nesusipranta, kad reikia turėties prie savojo žmogaus, o nelysti prie žydo, geriau duotu kapeiką nupelnyti savajam, neg žydui; bet kas duos: sako, su žydu galę gerai iszsibarti lygstant, o su žmogum nepadorui, to neveizdi, kad žydas už lygseną nepyksta, bet apgauna gerai ant svaros ir ant mastos. — Musų bažnyczia viduje gražiai papuoszta; yra gražūs stacijū abrozai, įsteigti jau po smerczio kg. Vienožinskio, pagal norą dabar ésancziujo klebono tapo padėti ant stacijū lenkiszki paraszai (norints nežinom, kas anus skaitys, jug lenkų parakvijoje visai nėra!) Vargamistra butu žmogus nė szio nė to, kad tiktai nebutu teip didelis lenkų mylėtojus: nors czia -- kaip sakiau — lenkų visai nėra, bet musų pons vargamistra bažnyczioje vienok gieda lenkiszikai „gadzinki,“ da ir per miszias užtraukia lenkiszikai, nors ir maskolių kariszkomis notomis, kurių niekas nesupranta, bili tiktai poniszikai. Bet isz to, rodos parapijonai nelabai tedžaugiasi, kad žemaiczijų bažnyczioje lenkiszkas giedojimas maiszosi. Parapijonai, gyvenant a. . kg. Vienožinskiui, buvo labai pasitaisę ir visai atratinti nuo girtybės ir paleistuvystės, buvo garsingi dėl doro elgimos; o po mirimo kg. V., da kokią valandą tebesilaikė ant dorybės kelio. Bet dabarcziui pradėjo klysti į visas puses, po karcziamas girtuoklauti ir muszties per dienas ir naktis; ukininkės sėdi prie Berkio girtos, iszsiplėtusios lyg erkės . . . Piemuo snaudžia, vilkas avis blaszko ir gauda.

A. D-gis.

Mūsų rasztai.

„Ukininkas“ Lietuvos ukininkų laikraštis. Išsaina kas mėnesis vieną kartą. 1897 m. Tilžėje. Prekė pus-trecio auks.

— Sveiki, sulaukė Naujų Metų! Ką beveikiate? Už-klausia manę įeidamas sąsiedas.

— Rengiuos sztai „Ukininką“ pagirti, — atsakiau.

— Ir užteks kantrybės? Veizdėk N. 1, veizdėk N. 2, kas ten priblazgatyta ant kunigų ir „Tėvynės Sargo!“ — isztarė atejunas, akis isz nusistėbėjimo iszversdamas.

— Dėlto, dėlto, Bicziuoeli, rengiuos pagirti; o kad Tamstai dideliai keista, tai praszome sėsties ir paklausti, ar turiu tiesą. Sztai visa deszimtis numerų pereitų metų; kad sulauksime pastarųjų dviejų, aptaisyme ir įdėsime į paslaptinę kningyną palėpėje, kur jau guli jo broliai „Ukininkai“ keleto pereitų metų. Tyczioms aplankiau tuos nabagus ir pritupęs prie czukuro perskleidžiau lapelius, perskaitydamas kitados pabrauktas raudonų paisztukų istabesnes vietas. Ir ką mislyji? Nusileidžiau žemyn szypsodamas, kaip gelželę radęs, kontentas ne tiek tomis vieszėmis, kiek tuom, juog galėsiu neužilgo nudanginti vyresnyji su daug didesnę brandą brolių — „Ukininką“. Jei netiki žodžiams imk sztai į savo rankas tą deszimtį NN. Veizėk, „Ukininkas“ socziai iszskalibėjo pirmuosiuosę numeriuosę, aprokavo kunigų peñą ant deszimties tuk-stanczių, pažadėjo dėl to „apynaszi jų sauvaliai, kad nebe-galėtu lupti paskutinių piningų nuo gyvo ir numirusio;“ toliaus, iszkernojo Sziaulių „riebiosios“ parakvijos visiems žinomus isz doros ir žmoniszkumo kunigus, kurie „žinoma, turi prikimszė*) pilnus kiszenius;“ da toliaus, davė pipirų „Tėvynės Sargui“ už jo keiksmus (?) ir meļagystę (?) už pripažinimą „visų“ (?) inteligentų už bedievius, socijalistus; isz tikrųjų, kuom-gi daugiau tie vargszai — kunigai gali kovoti priesz inteligentus, jei „viskas, kas gero yra padaryta dėl Lietuvos ir lietuvių, padaryta tik inteligentų?“ Už

*) Asz nerodyciau eiti iszkratytu kiszenių Sziaulių kanauninko, nės gailu vargo — ant tuszczio.

tat toliaus versdamas neberasi barszkėjimų, bet kaskart apstesnę ir svarbesnę medžiagą. Vartyk drąsiai: ta kruva rasztų, paleistų į svieta, tai jau tavo turtas, dėl tavęs paskirtas; metams pasibaigus, rokuok, kiek turi pelno ir džiaugkis ar nuliusk. Sztai tavę mokina pelningesnio gaspadoravimo: „Nauda isz auginimo naminių paukszečių,“ „Apie pienininkystę,“ „Isz Ukininkystės,“ „Apie mėsžlo rinkimą ir mėsžlyno užvedimą;“ sztai patarmės apie užlaikymą sveikatos: „kaip gydyti plaučių uždegimą,“ „kas reikalinga sveikatai?“ „Kaip apseiti sergant akių ligomis?“ „Apie kirmeles pas vaikus,“ „Dezenterija, arba kruvinas viduriavimas,“ „Apie džiova,“ „Sugedimas vidurių pas vaikus“ sztai szis tas isz gamtos: „Apie orą,“ „Apie balonus,“ „Apie dangaus kunus;“ sztai pamokinimai apie mūsų padėjimą placioje maskolių vieszpatystėje: „Po valdžios sparnu,“ „Lietuviai po maskolių jungu“ (svarbiausieji!) „Kaip įgyti spaudą“ ir d. k.; sztai daugybė trumpų lengvų pasakų, kurias susirinkimuosę gali paskaityti be baimės užmiegyti klausytojus; pridurk da apszias žinias isz Užmėmanės, apie krutėjimą drąsių dzukų ir kapsų. Rodos gana, dėl paguodimo Tamistos.

— Sutinku, sutinku, balandeli-visztyteli! Bet kiek-gi labiaus džiaugcziaus, kad nebutų sztai szito szmoto, szito szmoto . . . skaitė sveczias, rodydamas.

Nėra ką darą! turėjau su juom sutikti, juog ne visas pernykszcziamę „Ukę“ geistina ir iszminginga, bet ir tą steigiau numažinti negalėjimu mūsų padėjimę apsirokuoti su kitais redakcijos sąnariais, ar verta tą sztai blazgotiją arba neaiszkų tauzijimą idėti į laikrasztį, ar ne; kartais vienas nusprendžia — verta, ir ideda, o kiti paskui už tat papeikia. Mūsų padėjimę, sunku visiems itikti. Gana to, kad szimet „Ukininkas“ skyrės rasztus ir nepasigailėjo atmesti nekurių „kuriuosę vieni tik užpuldinėjimai,“ (N. 9) kas „Varpui“ ir senesniųjų metų „Ūkui“ labai tikdavo. Iszskirimas mėsžlų nuo sveiko peno, kokio už vis labiaus reikia, kokio už vis labiaus pageidauja mūsų sodiecziai, yra maonus ir iszmingas dalykas. Juo rupestingiaus skirsime ir iszmesime mėsžlą, visokią sensaciją isz savo

laikrascezių, juo augszcziaus jie stovės už tulus Amerikos laikraszczius, kuriuose ir orangutangai, žinomi begėdžiai, jei raszyti mokėtu, rodos, mandagiaus ir teisingiaus raszytu už neva civilizuotus žmones. Nors, kad ne tie Amerikos laikraszcziai, nebutu Europos laikraszcziuosę patrankimo, tokios balsios savytarpinės neapykantos ir tokios sensacijos: amerikiečiai kad patranka, ir mus savo seilėmis aptaszko.

Kas už vis balsingiaus szaukia ir kamszcziais daužo, kad reikia kitą pertikrinti? Tas, kurs silpnas ir jaučia silpnumą savo žodžių. Paimkime pavyzdį. Szalininkams „Ukio“ rodos reikalingi esą bažnytini sindikatai, kitokios, nekaip dabar, szpitolicis prie bažnyčių, didesnis skaitlius kapinių parapijosę. Tegul-gi jie raszo, argumentavoja, skaitlius priveda, praktiszkaai agitavoja, vis bus gerai; jei interesuotoms ypatoms rodysis ne teip, steigsys prieszingai raszyti, argumentuoti, skaitliuoti, — ir dalykas aiszkinsis, ir tiesos galą galės pasiekti. O kas dabar isz to, kad „Ukas“ „nebijojomos tiesą drąsiai pasakyti“ regi begėdiszkaai drąsiamę apszmeižiamę ypatų, kad reikia kokį dalyką isz-aiszkinti? Teip tatai p. Žmogus nutarydamas **neužgiramą** pritikimą sindikatų lietuviszksom bažnyczioms, bjauriojo, kiek galėjo kunigus, o kad galėtu daugiau pabjaurinti pasivertė pranaszu ir apskelbė pasauliui, juog kuodid-žiausiais sindikatų prieszais bus kunigai isz savymeilės. Žinoma, kur czia tau bebus kitokios priezastis! Kiti regėdami vežiojimą lavonų į bažnyczią, **neužginamai** nutaria, juog ir czia savymeilė „nelemtų prabaszčių“, lygiai kaip gyvenimas varpininkų szpitoliose — klebonų savymeilė. Apie visus tuos ir panaszius dalykus, jei pajudinti, galėtu daug pasakyti ir už ir piesz; bet matant, kad tie dalykai gatavai nuspręsti, nebedrašu pakelti savo balšą, kad, kartais nepasirodytumi nelemtu prieszu, savymeiliu ir tt. Kuomet galėtu laukti geresnių pasekmių isz aptarimo viesų dalykų, lengva suprasti.

Pridursiu da tris badanczius akis dalykus, pasergėtus „Ukė“ 97 m. N. 2 yra patarmė kreipties prie maskoliszkos valdžios, jei kiteip negali priveikti savo klebono. Tai neiszmintinga: maskoliams mūsų vaidai labai patinka ir

didelį jiems naudą atnesza. Leiskite priminti czia Fredros sakmę apie „szerną ir žirgą“. Szernas vandenį dramstęs, kamę žirgas gerdavęs. Užsirustinęs žirgas pasisamdė žmogų, idant nubastu szerną. Žmogus užmovė apynaszį ant arklio, antsėdo ant nugaros, pavijo szerną ir aną pervėrė vylczyą, ale . . . ale ir nuo žirgo apynaszio nebenumovė. — Ten-pat N. 2 neva „kunigas,“ iszgirdamas kun. Staszkevyczyų ir iszstatydamas jį kaipo auką persekiojims Žemaiczų vyskupo, drąsiai apszmeižia p. Novickį. Iszgyrimui kun. Staszkevycziaus dręsu netikėti, bet apszmeižimams žmonės veikiaus įtikti. O jei tai nevertai? Pavardę kieno gal publiszškai apskelbti paniekinimo dėlei tik tadą, jei busime gerai isztyrę, juog aptariama ypata tiktai užsipelnė tokią didžią bausmę. Tuliems amerikiecziams teisybė ne galvoje: jie kad galėtu, tai ant visų kerczyų užlipdytu bjauriausius iszaliojimus savo prieszų, nors jie, paimti kaipo neprieszai tų ypatų, yra žmonės gan verti szlovės, ypatingai jei pasipainiojo žmogus, turėjęs nelaimę apsilvkti juodais rubais: jamę prieszai neras nė kibirkties szlovingų jausmų.

Par amerikieczyų suggestiją ir europiecziai dasileidžia tokios nuodėmės priesz teisybę. Kuom iszaiszkinti tokį apskelbimą N. 10 „Uko?“ Kokia ten „Teisybės Jieszkotųjų Draugystė“ norinti paduoti viso pasaulio žiniai „gyvenimą lietuviszkų kunigų Amerikoje,“ dėlto praszo prisiusti pagal pridėto antraszo žinias apie gerus, o ypatingai, žinoma, apie blogus darbus kunigų, iszikrauscziusių isz Lietuvos į Ameriką. Ar vardan teisybės „Ukas“ nunesz (žinoma, jei ras) porą lopetų mėszlo? Mažiausios priežasties „Ukas,“ nepažindamas amerikieczyų kunigų, neturi bjaurinti juos; ale kad tai ant kunigo, viskas galima. „Ukas“ nepasergėjo, kad czia da-gi senso nėra: tuli „Teisybės Jieszkotójai“ (?) nori apraszyti gyvenimą kun **Amerikoje**,“ t. y. kokie kun. yra **dabar**, o praszo, žinių, kokie jie buvo **kanakados** Lietuvoje! Prie to vėl butu neteisybė atminti ką nors pikto, jei žmogus yra pasitaisęs. Kaip pasirodytu „Teisybės Jieszkotójams,“ kurie **dabar**, rasit, yra szczyri darbininkai, jei mes apskelbtumeme, juog isz Lietuvos pasitraukė nėkurie isz jų, bijodamis sudo už vagystę, žulikavimą ir tt. ?

Asz nesakau, kad teip yra, ale teip gali buti: juog nevektui Ameriką vadina vagių tėvynę. Vyliuos, kad Am. kuni-guose smarkių prasižėngimų praeitėje neras niekas; duok, Dieve, kad tik dabar butu dori ir mielaszirdingi! Tas „Uko“ apskelbimas ir pridėjimas adreso dideliai charakteristiskas.

Tai bemaž ko ir visa, ką galime užmesti „Ukui“. Prastas yra szimta kartų mažesnis už gerą, dėlto szirdingai patariu Lietuvos kuopoms, kurių jau gana apscziai yra, skaityti, persitraukti „Uką,“ kol matysite gerą intenciją **jums** patarnauti **grynu** mokslu, iszmintingu pavyzdžių; atsitraukti, jei sveika krikszczioniszka sąžinė pasakys, juog jis peržengė teisybės rubežių ir nori savo tulžę į jusų ausis iszlieti.

Negailu įgyti „Uką“ 97 m., nors ir perėjo tie metai: patarmės, ten užvertos, negali susenėti. —

Korekta tankiai yra neužtektina, bet vis-gi doresnė už korektą „T. S.“ kalba graži, tik raszyba gana keista. Abejoju, beg sakoma kamę nors: apžiaboti, vyriai, priesziai, durių etc.

Ar sutiko mano sąsiedas su tais iszvedžiojimais, nežinau, nės rodės tamę tarpę dideliai užsiėmusiu tuom kitu — vartymu „Varpo“.

— Regiu sztai ir „Varpo“ penkis N. N. Gal teipo-gi pabaigoje metų iszvartei? — nudėjo kalbą ant kitko. — O kaipgis! Nedovanotinas butu daiktas nepažinti artymiausių savo sąsiedų; jug teip nedaug anų teturime. Apskritai sakant, mes par mažai interesuojamės kits-kitu: kartais kokią žinelę perspaudiname, kartais pasistygavojame apie dalykus . . . arcziaus prie mūsų ypatos stovinczius, ir galas. O jau kits kitą pagirti, paraginti, padrasinti — saugok Vieszpatie: patįs užsikietinę, nustojome vilties, juog kiti ilgainiui gali pakrypti geresnėn pusėn.

Vienas amerikietis man raszo: gerai czia daryti szį, daryti tą, bet užvis geriaus — nieko nedaryti. Lygiai galėcziau pasakyti apie „Varpą“: gerai butu pasakius szį, pasakius tą, bet bene bus geriaus — nieko nepasakius, bo jis, bracz, to tik laukia: kad ims paskui svilinti, tai nežinosės, kur akis dėti. Su juo, tiesą pasakius, mums ir

rupesnis mažesnis: „Varpas“ išleidžiamas ir ir skaitomas tik pacių apszviestunų, kurių jis nepapiktins, jei iš kitur nepasipiktinė; „V.“ iszeina tik kartą par du mėnesių ir tai da pasiveloja, kaip regėti iš 4 ir 5 N., vienkart išėjusių: dalis N. 5 pakliuvo į N. 4; žodžiu sakant' V. yra apleistas dėl stokos rimtų raszėjų. Peržiurėję jo turinį, atrasime tik vieną perlą tai tragediją penkiuose aktuose Teklės Vroblevskienės: „Narimantas“ eilomis iš lenkiszko versta Vinco Kapso. Tos vienos pavardės užtenka, kad iš augszto nuspręstumi, juog vertimas teip-pat puikus, kaip pernyksztis vertimas Asnyko „Keistuczio“. Mokslą reprezentavoja Dr. J. Basanovycziaus: „Burai, Guogai, Vangiai,“ porą smulkmenų apie ligas ir tiek pat iš statistikos.*) Toliaus pakutavoja „Žvirbliai“ Dygasinskio; gerai paraszyti raszteliai apie dabartinius nusidavimus; korespondencijų iš Lietuvos bemaž ko visai nėra, už tat iš Amerikos tankiai. Ir to žodžio „iš Amerikos“ randama „Varpę“ ar „Ukę,“ užtenka, kad iš augszto žinotumi, kas ten paraszyta bus: Vaidai vienų su kitais, nevai „inteligentų su kunigais ir nemiełaszirdingas anų apszmeižimas. Szjmetiniose korespondencijose rodos daugiau randame žinių ir apie kitus dalykus, iš gyvenimo lietuvių Amerikoje, bet nė maž netruksta ir senoviszku. Szimtą kartų užsi-duodu sau klausimą, kokia Lietuvai nauda iš perneszimo par jurias-marias grynai asabiszku plėtkų? Kuom-gi prisitarnaus lietuviams „Var.“ su „Uku“ duodami joms vietą? Paimkime pirmąjį iš eilos pavyzdį. Pittstono klebonas iszmeta savo organystą; tas iš pykezio bjauriausiai szmeižia buvusijį savo kleboną o tas viskas randa vietą „Varpę.“ Keista liogika: „V.“ kartais iszsitaria norias augsztai pakelti žmoniszkumo prapartį, o to nenumano, juog iszdėdamas aiszkius vardus, pavardes ir apsigyvenimo vietą visai jam nepažjstamų asabų, mesdamas su lengvą szirdžią neszlovę ant jų (kaip tai ant P. klebono), įkala vynį ne tiktai į szirdį apszmeižiamos asabos, bet jų tėvams, motynoms ir broliams, likusiems Europoje ir lengvai tas gazetas gaunantiems. Regėjau „faktą“, aszaringą, „ar-gi

*) „Moksl“ laikrasztyje — 1 ar mažai.

tiesą?“ ir toje valandoje tikram broliui bučiau nepasigailėjęs mesti į veidą tais pacziais mėszlais. Oi, varpiečiai, tuėkite nors biszkį jei nekrikszczioniszkos teisybės, tai bent giriamojo žmoniszkumo: dėl juodaskvernių veštui reikaŭcauziau, tai bent pilksermėgius atminkite, nės kiteip kas kart sunkiaus bus įtikėti tam žmoniszkumui. Nevisuomet gal teip teisinties, kaip „Varpas“ teisinis priesz kun. Miliuką — nežinojimu, ar tiesą pranesza korespondentai: paprastai nereikia priimti rasztų nuo nežinomų asabų. Aptariamoje-gi korespondencijoje organystos Kamaiczio ypata gana aiszkliai iszpieszta: jis kliun į sudą, yra iszmetas ir niekur nepriimamas (abejoja, ar už teisybę kenzia), par nevalią įsiveržia su pagalba sau lygių į bažnyczios tarnus, tai jau gana, kad jo žodžiams niekas iszmingas nebetikėtu.

„Varpas“ pyksta ant mūsų už užtarymą senųjų kunigų, matydamas tamę susibendravimą savymeilių, neiszmanymą kamę yra — salus rei publicae. Tai visa nelaimė yra tamę, 1) kad mes nėkuomet neįtikėsime, juog salus rei publicae gali buti diskreditavimę vienos liuomos, o iszkėlimę par virsz kitos. (Juog „Varpas“ tarp svarbiausių savo siekių turi ir diskreditavimą visos kunigijos, rodos, nereikia parodymų: kas nori, tepasiima pats į savo rankas keletą „V.“ NN.; veizdėk nors N. 5, 72 p. apie vaisius kunigų kultūros — įvedimę tupyklų); 2) kad už savymylę mažesnės dalies liuomos turėtu atsakyti visa; 3) kad „Varpas“ nenori matyti, juog mes atsiliepiame tik deszimtamę kartę, daugalį dalykų praleisdami, jei mums pasirodo turia nors dalelę naudos dėl visuomenės, kaip tai kreivą padėjimą parapijinių szpitolių ir d. k., nors ir tuos dalykus, kaip jau sakiau vertėtu szalcziau svarstyti — su diėsniais argumentais, o mažesniu seilėjimos. Pripažįstame daug ydų savo liuomoje, regime daug negerai stovinczių dalykų mūsų gyvenimę, kuriuos galėtu nors sziek-tiek pataisyti, troksztame regėti svarstymą anų, bet svarstymą rimtų vyrų ne vodingą vaikiszką aliojimą ypatų, kurios kartais žiek tekalts, kad nepermano vieszų dalykų ir neturi inicijativos. Storokimės aiszkinti ir raginti, neatstumdami nuo savęs: kad mus lenks, tai ir klausys. Revoliucijonisz-

kas budas palenkimo kitų prie savo valios gali būti mūsų krasztę nepasekmingas ir nedoras. Butu geriaus geruoju; visuomet peiksime tuos, kurie sziundžia kibti ant galingųjų su lazdomis ir keiksmis, jei nori ką gauti. Tuos, kaip ir kitus žodžius rasčiau ne dėl tuszczio ginczijimos, bet visuomet atmindamas vieszus reikalus. Visuomenės nauda kartais reikalauja, kad neleistumeme prastos paskalos ant asabų, kurias turime lenkti ir klausyti. Sztai „Ukininkas“ raszo, buk sudžia Krauczunas pareikalavęs nubaudimo žandoriaus, leidusio kalbas, sumažinanczias sudžios isztikimybę; pataria ir kunigams neapsileisti. Teisingas patarimas, bet neiszmanau dėlko turime neapkęsti žandoriaus blazganų, o kantriai su nusižeminimu priimti saviszkių blazganas! —

Tułas „Varpo“ sandarbininkas labai rupestingai surinko rasztus, kurius nesėnei pradėjo Lietuvoje barstyti „Lietuviszka socijaldemokratija“, o jos gyvojimą pavadino „nauju apsireiszkimu“, nepasakydamas — ko? Isz rupestingo apsakymo turinio visų tų rasztų ir lyg kokio pasidžiaugimo, priguli spręsti, juog „V.“ skaito juos už mūsų dvasios prajovą. Bet isz togi turinio aiszku, juog ta draugystė tiek tēra lietuviszka, kiek darbuosys Lietuvoje ir tai darbuosys — lenkiszka, lenkiszka raszydama. Tos partijos mokslas turi būti lietuvių atmetamas, kaipo nepripažistas ir nesirupinas apie skirtingą tautų stovį. Sztai tik vienas punktas socijalistų mokslo: „ne prie visos visuomenės reikia kreipties, pasiremiant ant teisybės, doros tėvynės ir kitokių utopiszkių apskritų idealų; neprisiriszimą prie senovės paproczių ir liekanų reikia plātinti žmonesę, bet reikia mokslą ir szviesą tarptautiszko socijalizmo“ (55 p.) Jei teisybė, dora, tėvynė yra svajonės (utopiszki) dalykai, jei pagal jį nereikia žmonesę plātinti prisiriszimo prie senovės paproczių ir liekanų, tai tas mokslas ne dėl lietuvių ir ne dėl kitų su sveiką szirdžią ir protu. Socijalistiszka ta partija žadas neva ginti darbininkus nuo neteisingos valdžios, o neteisingą esanti kiekviena nesocijalistiszka valdžia; nenurimsianti tadą, „kol visos valdžios nepaimsianti į savo rankas, igysianti-gitą valdžią su pagałbą žmonių neturinczių nēkokios savystės

ir tvirtų pragumų dėl pragyvenimo, tatai su proletarijatu, „nės jam nėkados nebus gana, ką jau yra pasiekęs“. Tas sakinyš iszduoda visą socialistų veidmainystę; ne teisybė aniems rupi, bet bruzdėjimas be paliaubos. Doras protingas žmogus turi aiszkų supratimą tiesos, jos jieszko, bet įgavęs ko būvo užsibrėžęs nutilsta; socijaldemokratai nežadas nutilti, bo kad viso svieto nepergalės tai nepergalės, nors surinktu nekontentus isz viso pasaulio. —

„Varpas“ parodė „pavirsiuzium“ tą naują neva mūsų visuomenėje apsireiszkimą. Lauksime ką-gi nutars apie vidurinę jos vertę.

Da atkartuju, kad ne dėl szižinimo kitų paminavojau tuodu laikraszcziu, bet isz priderystės raszėjo į kitą laikrasztį. Acziu pasakysime, jei ir mūsų laikrasztį kas isznaginės ir duos mums naudingą patarpę. Kritika mums nebaisi, tik amerikaniszkas stilius bjaurus. —

Margumynai.

1. Ant turgaus. Sodietis D. nuvažiavo į turgų į R. miestelį su devintų metų sunum Simonu. Besėdėdamas ant ratų, Simonas iszvydo keistą žmogystę: su augsztu brylium, su palaidais, ilgais, kaip motriszkųjų, plaukais, su ilgą žilą barzdą: visą liemenį ir isz priekio, ir isz užpakalio turėjo apkloję plaukai. Simonas, lyg nusigandęs, nedrąsiai paklausė tėvo: — Tėtė, tėtė! o kas ten ateina?

— Popas! — atsakė tėvas. — O ar jam skauda, kad „popu“ vadinas? — Kas skaudės! teip maskolių kunigai vadinas. — O, jei! koks nepadorus! o ar turi jis bažnycią?

— Turi, tik jie savo bažnycią cerkvę vadina. — O kamė? — Sztai, rugi įskypusią kryžmą! — parodė tėvas par stogus ir nebeleidė daugiau teirauties, kad kas neužgirstu ir neprisikabintu už... jis pats nežinojo už ką gal prie jo prisikabinti, tiktai jautė, kad žandaras, urėdninkas, arielkos įsinorėję, prie vieno žodžio prisikabins ir padarys rupestį. — Jei nori ko klausti, tai neužmirszk važiuodamas namon! — Simonas neužmirszo, ir vos tik iszvažiavo isz miestelio, tuoj vėl užklausė apie maskolius ir cerkvę, nės

viskas jam keistu rodės. — Tu stėbės, kad jų kryžma iskypus. — Tarė tėvas. — Nėra ko stėbėties: jų visas tikėjimas pakrypo nuo tukstanczios metų. Dėlto, kuomet tu paregėsi cerkvę, dėkavok Vieszpacziam Dievui, kad leidė tau užgimti tikramiamę krikszczioniskamę katalikiskamę tikėjimę, Kristaus Iszganytojo ir Apasztaų paliktamę ir Dvasios szv. sergamiamę nuo paklydimu. Neužmirszk pasimelsti už sugrįžimą prie tikro tikėjimo visokių klaidatikių, atskalunų ir stabmeldžių (pagonų).

— Tetuszi! juk czia pas mus nėra maskolių; kam-gi jie stato savo cerkves?

— Yra keletas maskolių, ale cerkves stato ne dėl jų, bet dėl mūsų.

— Tai jie nori mus padaryti maskoliais?

— Teip yr! Visuomet teip esti: kur pats yra įlindęs, ten ir kitus traukia. Rėgėk, kaip daro girtuokliai: jei pats yra įruges, pila visiems par nevalią ir pyksta, jei kiti nenori su juo gerti. Arba pikta dvasia: pati budama pragarę, vis gundina ir kitus į grieką, kad tik prisitraukti prie savės. Tu dabar nieko neiszmanai. Atenczią žiemą asz tavę nuvesziu į iszkalą; ten iszgirsi, kaip maskolis mokytojas girs pravoslaviją, lieps kalbėti maskoliszkas maidas ir tt. Tu, parvažiuodamas namon, viską man persakyk: jei asz regėsiu, kad tavo szirdyje nori klaidingą mokslą įvaisyti, tai atimsiu ir nuvesziu į kitą iszkalą arba pasamdysiu tavę namie mokyti. Man, kaipu tėvui, didžiausis rupestis, kad tavo szirdelės nepagadintu. O tuo tarpu melskimės, kad Dievas suminksztintu maskolių szirdis, kad duotu mums gerus mokytojus, kad mūsų bažnyczios ir kalbos nepersekiotu.

Įvažiuodamas į kiemą, iszvydęs motyną, Simonas visu pirmu pasigyrė: — Momune, momune! ar žinai, ką asz R. regėjau? — Motyna apsistojo, paglostė galvelę: „O, ką gero?“ — Nepuikų popą! — Ką iszgidus, motyna tik nusispiovė: asz mislijau, kad ką gerą! — tarė ir nieko nebesakius, nuėjo.

Simonas, matydamas, kad jo kalba netinka, nebeminėjo, ale tėvo žodžių nėkuomet neužmiršo ir szirdyje savo tankiai pasidžiaugė, kad iszpažįsta tikrą tikėjimą.

Ekėtis.

2. **Gera sunui motynos roda.** „Petriuk, paduok man vandens: gerti noriu“, — atsiliepė silpnai serganti ant lovos motyna, — o dabar sėsk czia prie lovos, asz senei jau norėjau su tavim, sunel, pasikalbėti. Jaucziu, kad isz tos ligos nebeatsikelsiu daugiau, todėl noriu dėl atminties tau pasakyti keletą žodžių.“ — Petriukas, aszaras nusi-szluostęs, pabucziavęs motynos ranką, tarė: „Kalbėk matut“. — „Jau tu, mano sunel, užaugai, bet neapsirinkai da sau stono. Jeigu eisi į stoną moterystės, dabok: jieszkok sau prietėkos geros, bet nejieszkok anos ant ulyczios, né vakarais ant vakaruszkų, ale rytais anksti bažnyczioje, vakarais prie kalvasto; nejieszkok sau paczios gražiuosę juoduosę rubuosę, bet gerosę namie austosę drapanosę; žiurėk, kaip akis ana savo valdo, nės mergaitės, kurios savo akimis į visas puses szaudo, nepadorios; veizdėk, ar anos drapanos czystos ir be pėtmių: tos kurios pėtmių ant savo drapanų nemato, nemato anų ir ant savo duszios; tokia pati daugiau duonos nereikalingai iszduos vienu pirsztu, kaip vyras abiem rankom; žiurėk anai ant lūpų: uždarytos lūpos, atviros akis rodo duszios ramumą; matyk, ar ana moka tylėti: nės tada ana mokės kalbėti; toliaus, dabok ant rankų, kaip ana imas prie darbo; ant gało dabok ant kojų: mergaitė, kuri nuneszioja batus kreivai ir lenda į dumblyną, atnesza į triobą purvus, tokia neužlaikys namuosę padoriui mažo daikto, bet ir didelio neįnesz.“ — Pagal motynos rodos Petriuks apsiženyjo ir buvo laimingas.

3. **Apie devyžą.** Menkas daiktas — devyza, ale puoszte laikrasztį puoszia. Mums-gi vargo ir kasdieninių rupesczių turint iki gana valia panorėti sziochio-tokio žibuczio ir ant laikraszcio. Ir oriausiejie laikraszciziai mėgsta raszyti ant savo virszaus tulą sakinį, kuriamę jų pakraipa bei užduotis matyti. Teip „Civiltá Catalica,“ „Przegłád Powszechny,“ o bene ir czekiszkas „Vlast“ per devyžą

turi paskutinius žodžius 143 psalmės: **Laiminga tauta, kurios Vieszpats Dievas josios** puikiai parinkta! Sviete amžinas paprotys devyzas ne pacziam kalti, o imti isz svetimų lupų. Juo didesnis autoritetas to žmogaus, kurio žodžius imame per devyzą, juo pacziai devyzai tenka daugiaus rimtumo. Per Szventąją-gi Dvasią nēr' autoriteto! Priegtam minėtiejie žodžiai labai tinka anų laikraszczių užduocziai. Kad XIX amžyje svietas laimės ir pavieniems žmonėms ir tautoms jieszko ant žemės: pinguosę, mėgumuosę, ginkluosę ar amatuosę; kad didžiadvasiai vyrai stodami priesz savo tautieczius rodo Dievą. Be Jojo, sako, palaiminimo ir didžiausias isztobulinims amatų ar prekybos ar kitų panaszų daiktų laimės neatves; o su Jojo palaiminimu ir maži daiktai dideles pasekmes gimdys. Tai-gi jisai suteiks tikrą laimą tai tautai, kuri ji apsirinko per valdoną. — Pagaliaus toji devyzo trumpa, o turinio pilna; lengvai atmenama ir aiszki. Ar-gi da reikia geresnės?

Bet asz ne ją perszu „T. S-ui.“ Mat „T. S-o.“ truputį kitokia užduotis, kaip anų laikraszczių. Italų lenkų ir czeķų tautos stovi stiprios; isz vidaus ir isz virszaus prieszų nesibijo; o lietuvių tautinis gyvenimas visas pareina ant baisaus klausyms: ar iszliksime ar ne. Kaip anoms tautoms jau tik laimės tejieszkanczioms vieni sumis rodo vien materijaliszkuosius daiktus, o kiti Dievą; teip ir mus kovoje už buvį vieni tikisi pagalbos isz žemės, kiti isz dangaus. Prie szijų antrųjų priklauso ir „Tėvynės Sargas.“ Tai-gi asz patarecziau paimti 126 psalmės žodžius: **Nisi Dominus custodierit eivatatem, frustra vigilat qui custodit eam.** (Vieszpacziam nesaugojant miesto, bereikalo jauczia jo sargai). Szis sakinyis turi visas dienas anos pirma minėtosios devyzos ir tą da virszaus, kad musų vargams labiaus tinka.

P. B.

Sutinkame, kad paskutinioji devyza, nebuvo musų devyzą, nės „T. S.“ labiaus tautiszkais, kaip dvasiszkais dalykais užsiima, dėlto iszmetėme. Kol nusprešime apie Tamistos patarimą, dedame vietoje devyzos trumpą programą.

Red.

Naudingi pamokymai.

Kad gricizioje padlagas ir suolai butu balti, reikia paimti vieną dalį išdeginotos, negesintos vapnos ir tris dalis smilčių, — sumaisyti, vandenimi užpilti ir patrinus padlagą ar suolus mazgoti.

Kad langai butu czysti ir neužsaulę, reikia pilną sauja druskos išmaisyti vandenyje ant 5 stiklinių, — pamirkius tamę suramę vandenyje skepetą, mazgoti langus: ledai tuojaus isztirps ir bus czysta.

Vaistas nuo kosulio. Eidamas vakarę gulti, pamirkyk saštamę vandenyje bovelninos pancziakas ir užmauk ant kojų, o virszum antmuk vyšnonas pancziakas ir miegok. Teip 4, 5 ir daugiau vakarų padaręs nebekosysi.

Vaistas nuo atszaldymo sąnarių. Jeigu nuszaldei kojas arba rankas, sutrink smulkei *cybuli* ir tepdamas ant skepetos dėk prie skaudžios vietos. Po pirmo-antro pridėjimo sopulis nustoja. Teipo-gi gali *cybuli* iškepinęs ir minksztai sutrinęs drąšiai dėti ant skaudulių ir visokių suputimų, — busi sveikas. Jau senovės žmonės vartojo *cybuli*, kaip didelį vaistą.

Nuo Redakcijos.

PP. Skaitytojams. „Tėvynės Sargas,“ kaip matote, jau treči metai stovi ant sargybos lietuvių tautos: szviesos, tikybos ir kašbos. Kaip moka, teip jus moka, kad neapsileistumete, kad dręstumete ginties nuo užpuoliku, nuo dręsančių jus skriausti, isztiesti ranką ir prie to, kas senai jau nuo jusų paveržta — prie laisvės kašbos ir tikybos. Žinoma ne viskas visiems vienodai patinka: vieni szį juo skaito, kiti tą; tamsesniams szis juo patinka, szviesiesniems tas; bet apskritai negalite pasakyti, kad „T. S.“ jums nepatinka: matyt, patinka, kad skaitote ir džiaugiatės iš tuų dalykų. O ar žinote, kaip tas viskas atsiranda? Viskas „Sargę“ randas par rupesnij ir pasiszventimą tokių pat nešaimingų ir neturtingų lietuvių, kaip jus patis: vieni veštui žinias renka ir raszo, kiti pastarąjį skatiką atiduoda spaudėjams treči nesigailėdami sveikatos ir gyvasties dręsa anuos vilkti par Prusų rubežų ir jums gatavai į namus pristatyti, tik skaitykite. Viskas tatau yra parengiama. Netiktai par didelį varga, bet ir par didelius piningus. O ar mislijate, kad „T. S.“ priedus duodamas, paveiksleliais pasipuozdamas, tai piningus iš szulinio semia oi, ne! kapeikomis turi surinkti be maž-ko 1000 rublių ant metų, kad jus turėtumete ką skaiityti, kad neturtingieji

veitui gautu. Bet ar-gi gražu turtingiems atsitraukti nuo mezliavos, jei kiteip kaip negali sanboliams patarnauti? Negražu. Bet stacziai **bjaurų** yra klausytis skundų ant tų skaitytojų, kurie par isztisus metus ima laikrasztį czia pat namie, skaito ir džiaugias, o kad prisireikia rublų itį užmokėti, nors turi, rungojas, kaip gali! **Fe! bagocziai! ar-gi teip iszpuola?** Tegul beturcziai reikalauja visoko veitai, o ne jus. Ar geriaus žydui atiduoti, ar mūsų redakcijai, kuri jums-gi tarnauja???

P. Kretingieczyui. Prusuose ir Amerikoje kasmet iszeina daugybė visokių gerų ir negerų kningelių ir gazetų. Reikia patiems iszsiskirti, pasiteiravus protingų žmonių. Nuo **visokių** kningelių tegresia maskoliai ir jų samdyti tarnai. Jei ir tušas „Zokaninkas“ gresia nuo **visų** pruszukų kningelių, tai gal ir jis yra tos eišos žmogus. Jo aptarimai teip kvaili, juog gėda mums atkartoti; korespondencijos netalpínsime. Apie ką „T. S.“ raszo, visi skaitantįs žino; rasi rasztų neteip naudingų, bet nerasi vodingų. Nėkokio pažaiminimo niekas nė praszė, nė gavo. Priimti patvirtinimą „Szaltenio“ už pažaiminimą „Sargui“ gali tiktai žmogus su nesveiku protu.

P. K. Plikiui. 3 rs. apturėjome „T. S.“ gausi par ypata, kuriai piningus įdavei. Vylimės, juog pažinęs „Sargo“ siekius, ir patsai prisidėsi prie darbo su plūksna ir skleidimu.

„Ukininkui.“ „T. S.“ raszė, kad kuu. Rymeiką isz Sziaulių į kliosztorių iszvezė žandaras. Kad Zemaiczlių vyskupas butu jį nubaudęs, nebutu szaukęs žandarmo įtašką. Apszlovinote vyskupą.

Apasztaui. „Po kojų pulti vyresnybei“ reikia tuojaus, nefaukiant, kol pati susipras duoti mums spaudą. **Reikalaukime,** tai bus duota gatavomis vyžomis niekas neapaus.

Autoriams ilgesnių rasztų. Dėkavojame, bet negalime ilgesnių rasztų veikia sunaudoti; kitus tyčziemis suturėjome savo maiszelyje kaipo nepopuliariszkus, nors labai gerai paraszytus. Prieis ir jiems laikas. Darbuokites ir toliaus, nenusimindami.

P. D-gui ir Utique. Jusų rasztai buvo užsimetę Prusų szalyje ne isz mūsų kaltybės. Dėlko daugiau neraszote?

Prie szio No. 4 „T. S.“ yra lengvai atskiriamas ir be paojaus užtaikomas priedas: „**Apie girtuoklystę ir blaivystę**“. — Brandta.

Taipojau prie szio No. yra škyrimai pridėtas abrozdas: „**Priesikelimas Vieszpaties**“.

Atsakąs rėdaktorius **J. Łapinas Tilžėje;** prie jo siųst rasztus, rankraszczius ir piningus; pas jį teipo-gi laikraszcziio krautuvė. Antraszas: **Herrn J. Łapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spaudinta pas J. Szenkę, Tilžėje.

Apie girtuoklystę

ir

blaivystę.

Pagal **Brandtą.**

Liepos 1 dienoji 1897 metų Lietuvoje tapo išnaikintos visos karcizamos. Pradžiuo žmonės, tardami, kad su karcizamoms pranyko ir girtuoklystė. Bet kas tau duos! Girtuokliai gyvuoja po senovei, traukdami degtinę lig valiai.

Matyt, kad negana uždaryti karcizamas; reikia da, idant žmonės susiprastu ir patis pamestu degtinę gerti. Tada tikta prasvys musų krastę blaivystę.

Gzia papasakosiu, kaip svetimų szalių žmonės vargo su girtuoklystę ir kaip nuo jos nusikratė. Gal tarp jų gražių darbų varant laukan degtinę ir mes rasime sau pavyzdį. —

Kiekvienas žmogus turi palenkimą prie tokų gerimų, kurie savo asztrumu sujudina kraują kartkarciziais žmogus tiek iszgeria to asztraus gėralo, lig apsvaigina savę protą. Toks svaiginantis gėrymas turi paprastai vardą alkogoliaus. Alkogolius randasi netiktai spirite, bet ir vynę ir aluje. Pagal alkogolio daugumą žmonės skaito gėralo stiprumą. Sako „stipras vynas“

t. y. turi daug alkogoliaus. — Nėra kraszto ant žemės, kur žmonės neragautu asztrių gėrimų. Karsztos szalies laukiniai (miszkiniai) žmonės dirba vyną isz palmos medžio arba isz tokių žolių, kurių kvapas teip asztrus, kad svaigina (sumaiszo) protą. Szaltos Siberijoje gyventojai neturėdami, vyno nė degtinės, virina musmires ir tą sriubą geria. Musų kraszto žmogus gali iszsirinkti tinkamąjį gėrimą, kadą isgeidžia suterszti savo protą: spiritus ir degtinė, vynas ir alus — jie visi su savo nesuskaitytais vardais tarnauja žmogaus kvailinimui. Sunku rasti žmogų (įpatingai vyrišką), kurs tegertu vieną tiktai vandenelį Toks žmonių palenkimas prie svaiginančių ir deginančių gėrimų eina nuo senovės.

Visos bemaž tautos parėjo par girtuoklystės nelaimę. Žydai dabar užsilaiko tvirtai, pas juos dabar vargiai atsiras girtuoklys, bet žyloje senovėje ir jie nebuvo teip nekalti. Pranaszas Izaias rugoja ant žydų, kad megsta girtybės: „Bėda, kurie keliati anksti ryto, jieszkodami apsigerimo, o geriate lig nakties, idant degtumėt nuo vyno“ (Y. II.) Senovės graikai ir romėnai teip numylėjo vyną ir girtuoklavimą, kad iszmislijo tam tinkantį dievaitį — Bachus. Jam atiduodavo garbę apsigerdami lig valios.

Vokecziai teip-pat pasipažino su nelaimingą viesznia — girtybę. Prankonų (prancuzų) ir vokeczyų karalius Korolius Didysis VIII-mę amžiuje prisakė savo žmonėms, idant nedrėstu ateiti ant sudo, kadą esti neblaivus; teip mat labai buvo prasiplatinęs girtuoklavymas.

Apie anglus raszo Decker 1632 metuosė: „Londono miestę ant visų gatvių (ulyczyų) ir kiekvienamę namę rasi karcziamą.“ Kitas raszytojas*) teip sako: „Anglų karalystėje teip baisiai prasiplėtė girtuoklystė, kad karcziamosė žmonės nebetilpsta.“ Ant karcziamų durų budavę tokie paraszai; „Už paprastą pasigėrymą vienas pensas (kapeika), o už smertinį (kad jau kojų nebevaldo) 2 pensai ir sziaudai veitui (dėl iszsi-miegojimo).“

Lenkija gėrė midų ir kitus gėrymus, o karcziamų buvo nemažiaus, kaip ir dabar.

*) Burtow.

Lietuviai dirbo alų ir midų, Degtinei prasiplatinus ir Lietuvoje iszdygo nemažai karcziamų ir su paraszau ant durų ir be paraszų

Kaip ruskiai mylėjo degtinę senovėje reiszkia rasztas isz XVII amžiaus. Raszė jį pasiuntinis Olearius keliaudamas po Rossiją. Jis teip sako: „Nėra ant žemės tokios szalies, kur girtuoklystė butu teip priprastas daiktas, kaip Maskolija. Visi geria — ir senas ir jaunas, vyrai ir moteris ir patis vaikai; geria tą degtinę ir nevalgę, ir pavalgę ir valgydami.“ — Toliaus raszo tas pats Olearius apie toki atsitikimą: „Gyvendamas Maskvoje tankiai regėjau einant isz karcziamų daugybę girtų žmonių, be kepurių be batų, be virszutinių rubų — vienuosę marszkiniuosę. Vienas girtuoklys pragėrė savo „kaftaną“ ir ėjo namon, bet susitiko prie karcziamos savo bicziuli ir sugrižo atgal. Po valandai iszėjo marszkinius palikęs. Paszaukiau jį tadą prie savęs ir paklausiau, kur padėjo savo rubus, ar kas nepavogė. Girtuoklys atsakė, szypsodamas: „Ar ir jums rupi apie manę? Karcziamninkas su savo degtinę nunuogino manę nu, kad jau pas jį mano marszkiniai, tai tegu ima ten ir visą, kas da liko ant manęs“. Pasakęs, mojo ranką — ir vėl sugryžo karcziamon! Pabuvus — iszėjo visas nuogas — nusi-raszė lapų nuo medžio prie karcziamai, prisidengę ir ėjo namuo dainuodamas.“

Teip tai girtuoklavo žmonės senuosę laikuosę. O dabar kaip-gi užsilauko? Dabar yra daug szalių, kurnosę mažai berasi girtuoklių, sulyginant su senovę. Tokios szalis: **Suomų žemė, Žvedų ir Norvegų**, toliaus Danija, Iszpanija, Valakai, Prancuzai ir Vokecziai. Anglija da daug turi girtuoklių, o Rossija, tai visai negali pasigirti isz blaivystės. Žmonių žinovai aiszkina, kad ruskiams ir aglams sunkiaus yra pamesti deginanczius gėrymus, dėlto kad gyvena szaltuosę ir dregnuosę krasztuosę. Tai patvirtino ir pavyzdis isz gyvenimo. Italionai, kurie gyvena savo sziltamę krasztę ir negeria nė laszelio degtinės, pradeda girtuoklauti, kadą papuola migloton Anglijon. —

Kaip tebera prasiplatinusi girtuoklystė Anglijoje, ipatingai miestuosę, parodys szitie skaitliai: 1870 metuosę buvo nubausta už apsigėrymą 131880 žmonės, 1880 m. 172859 žm., o 1887 m. 162772 žmonės. Vienamę tiktai rugšėjo mėnesyje 1895 m.

Londonė*) nubausta buvo 3000 žmonės už apsigėrymą. Anglijoje mat yra toks įstatymas, kad girtuoklys, kurs vieszai pasigeria, esti policijos užraszomas o paskui sudu baudžiamas. Žinoma ne visus girtuoklius policija suraszo, o ir suraszytus ne visus sudas nubaudžia. Teip buvo miestę Liverpoolę, kurs turi gyventojų pusę milijono su virszum, paskutinėje nedėlioje vasario mėnesio suimta girtų vyrų ir moterų:

nuo adynos	6—9	ryto	4	vyrų	8	moteris.
"	"	9—12	"	86	"	56 "
"	"	12—3	pietų	221	"	102 "
"	"	3—6	"	415	"	282 "
"	"	6—9	vakaro	535	"	449 "
"	"	9—11	"	521	"	475 "
"	"	11—12	nakties	401	"	463 "
"	"	12—1	"	207	"	307 "
"	"	1—3	"	95	"	93 "
"	"	3—6	"	13	"	17 "

viso labo 2489 vyr. 2352 moter.

Gazeta Daily News pranesza teip: „Vieną nedėlios pavakarį tarp 6 ir 8 adynos Londono dalyje, kuria vadina Kilburn ir kuri turi 25 bažnycias, o 35 karcziamas, įėjo bažnyczios 10672 žmonių, o karcziamos 11365; tamę skaitliuje buvo 6729 vyrų 2718 moterų, 1653 vaikai ir 265 kudikeliai — kurios motynos ant rankų išinesze. Daugumas isz to žmonių buvo neturteliai — darbininkai“.

Kiek žmonių atsidavę girtuoklystę Rossijoje, skaitliaus negalima parodyti; tokių skaitlių czia niekas nesurinko. Bet kas matė ruskių gyvenimą, tas geriaus numanys, nekaip skaitliuje ant raszto regėdamas. Nors tokie atsitikimai tegul parodys girtuoklystės didumą. Pripažinta yra ant raszto, kad visoje Rossijos vieszpatystėje ant 1000 nabaszzninkų esti 2 žmonės, kurie gavo galą nuo degtinės. Isz tiesų yra daugiaus, nės tokius atsitikimus sunkų suraszyti. Latvijoje ir Lietuvoje labai retai atsitinka toks nelaimingas smertis, bet už tai tikrosę Rossijos gubernijosę tasai skaitlius didinas; Viatkos gubernijoje

*) Londonas turi apie 5000000 gyventojų.

ant 1000 mirusiųjų esti po 11 ir 12 žmonių, kurie mirė iš apsigėrymo.

Skaitant girtuoklių pagal to, kurs krasztas daugiau išgeria degtinės, tai reikėtu pavadinti prancuzus pirmisiais girtuokliais, nės jie už vis daugiau ragauja spiritinių gėrymų; o ruskiams išpušti tarp Europos gyventojų 7 vieta iš eilios. Tuo tarpu neteip yra gyvenymė. Ir patį ruskiai ir visas svietas pripažįsta, kad girtuoklystė už vis didesnė Rossijoje. Teip ir tiesa. Girtuoklystės didumas priguli ne nuo to, **kiek žmonės išgeria** degtinės ar kitų asztrių gėralų, bet **kokiu budu geria**. Žmogus tvirtas ir izsmintingai prisituriąs, gerdamas kasdien po vieną stiklelį priesz pietus ir vakarienę, izsgers par metus apie 3 viedrus degtinės ir niekas nepavadins jo girtuokliu. Tuo tarpu kitas žmogus neiszgers ir 2 pilnu viedru ir bus girtuokliu laikomas. Dėlko? dėlto, kad jis geria už kartą ne po stiklelį, ale po kvartą ir daugiau; geria už kartą tiek, kiek gali įpilti į savo vidurius. Tās daugumas **vienu** kartu izsgertos degtinės ir daro girtuoklius, daro visą blogumą! —

Girtuoklystės vaisiai.

Nuo girtuoklystės niekados neatsitolina biednystė (neturtas). Parodykim skaitliaus, kiek žmonės izmeta piningų ant deginanczių gėrymų po didžiausias Europos vieszpatystės, tai ir pažinsime pirmus vaisius. — Ir teip: Vokietijoje izsgerta 1890 metuos

degtinės	2 279 828	hektolitru ¹⁾	už	603 948 400	markių ²⁾
alaus	47 524 928	„	„	1 425 747 850	„
vyno	3 352 899	„	„	335 289 900	„
<hr/>					
viso labo	53 157 655	hektolitru	už	2 444 986 140	markių.
(milijonų.)					

Angliai izsleidė ant asztrųjų gėrymų par 50 metų nuo 1830—1880 viso labo 4246 milionus funtu sterlingų³⁾ t. y. po 840 milionų rublių ant metų. Baisus tai skaitlius.

1) Hektolitrąs daugiau neg 8 viedrų didumo (?)

2) Marka = maž-daug 45 kap.

3) Funt sterl. = maž-daug 10 rubl.

Rossiji iszdirba kasmet apie 300 milionų viedrų gryo spirito (be vandens). Skaitant vieną viedrą neskiesto spirito po 13 rublių, susidės 390 milionų rublių. Tuos tai piningus iszmetlioja žmonės ant gėrymų. Žinoma isz tų piningų akezyos dalis sugrižta ir žmonių reikalams; lygiai pat darbininkai gauna pelną, varydami degtinę; bet vis-gi didesnioji dalis tų piningų eina ant vėjo. Bieduolių kruvos, naszlaiczių be prieglobstos visur pilna, vargdienį kasdieną sutiksi; jiems tų piningų neduoda . . .

Tiek su neturtu. Paskui jį eina eilių eilios visokių nelaimių, kurioms motyna ta pati girtuoklystė. Kas surinks skaitlius tų vagių, žmogžudžių, paleistuvų, plėszikų, kurie pradėjo savo bjaurus darbus, degtinės uždegti! Yra suskaiityta, kad isz visų žmonių, kurie sėdi kaliniuose, $\frac{3}{4}$ dalis papuolė isz girtuoklystės; tiktai $\frac{1}{4}$ (viena ketvirta) dalis katininkų pakliuvo ne isz apsigėrymo.

Kaip arti stovi blogi darbai ir neturtas prie girtuoklystės parodys toks atsitikimas. 1839 m. Irlandijoje (Anglijos szalis) pradėjo platinėti blaivystę katalikų kunigas Matthew. Jo pamokslai teip žmonėms pamėgo, kad daugumas padarė blaivystės prižadus. Dublino miestę už pusės metų nuo pirmojo pamokslo kunigo Matthew liko visai uždengtas vienas mieste kalinis, dėlto kad nebuvo prasikaltelių; o kitamę kalinyję par 2 metus skaitlius uždarytų žmonių susimažino pusėtinai: isz 3202 katininkų besėdėjo 1604; naujų nebeatsirasdo nusidejėlių. Isz antros pusės pasi-didino piningų skaitlius tosę kasosę, į kurias deda piningus neturteliai darbininkai. Jau antruosę metuosę nuo minėto pamokslo buvo idėta ant 200000*) frankų daugiau, nekaip pirma; toliaus dar labiaus augo kasos piningai.

Tolesnis girtuoklavymo vaisius — tai visokios ligos. Jau pats pripratimas degtinės gerti yra baisi liga. Degtinė regimai užkaitindama žmogaus kraują, isz tikrosios **mažina tiktai** vidurių szilumą: **degtinė ne szildo žmogaus, bet jį szaldo.** Tai liudija gydytojų praktika. Vienas daktaras prigirdė spiritu kelis szunis. Vienas szuo visai prisigeręs spirito, atsigulė prie atviro lango ir suszalo, o szalczio tebuvo 10 laipsnių: mat spiritu nuvargintas ir atszaldytas kunas nebeiszkentėjo ir teip

*) Frankas 35 kap.

mažo szalczio. Girtas žmogus prakaitauja — tai jo vidaus sziluma nyksta. Kiek tai žmonių suszało, degtinės prisigėrę!

Paprastos girtuoklio ligos szios esti: delirium tremens (baltoji karsztligė), proto sumiszimas ir nusižudymo geidulys, kurs tankiausiai ir iszsipildo. Suskaiityta Paryžiuje, kad $\frac{1}{8}$ (asztunta dalis) tarp tų, kurie sau galą pasidaro, esti isz girtuoklystės. Kiek sudega isz apsigėrymo, kiek liko nelaimingais, besimuszdami prie karcziamų! Girtuoklystės baisius vaisius ragauna ne tiktai pats girtuoklys, bet žmonių eilios, kurie nuo jo paeina. Vaikų vaikai kenczia už tėvų griekus. Dr. Magnan suskaitė, kad ant 1000 vaikų girtuoklių tėvų 200 mirszta pirmuosę metuosę gyvenymo, 100 prapuola be žinios, o likusieji esti minksztprocziais, bo jokių žmoniszų jausmų. — Profesorius Hirschfeld sako: „Daugiau padaro nežmoniszų darbų girtuokliai, nekaip tie, kurie turi nesveiką protą. Beprotris netiek atnesza blėdės žmonėms, kaip girtuoklys.“ Visas nelaimes, kokios gimsta isz girtybės, tas tiktai supras, kas matė szejmyną, namus, kur atsiranda girtuoklys. —

Girtuoklystės naikinimas.

Pripratimas pardaug iszgirti degtinės pavirsta tikron ligon. Kalbėk tadą girtuokliui kuo gražiausiai apie blaivystę — iszklausys gal tavo žodžių ir prisižadės daugiau nebeapasigerti, bet to prižadėjimo nekaip neiszpildys. Pirmasis pagundinimas, su kuriuo susitiks, pargalės jį. Nekartą girtuoklys verkia, kad negali prisiturėti nuo degtinės. Dėlto tai pilnus girtuoklius reikia atskirti nuo žmonių kasdieninio gyvenymo, idant nebegautu pilnos laisvės savo geiduliams. Gerosę szviesiosę valstijosę stato tam tikrus namus: **alkoholikų (girtuoklių) szpitolius**. Toliaus, reikia daboti, idant sveiki žmonės t. y., kurie da negeria degtinės, neužsikrestu apsigėrymo ligą. Reikia plātinti blaivystės meilę tarp visų žmonių, iszleidžiant geras kningeles, prikalbinėjant sueimuosę ir duodant gerą paveiksłą darbais. Apie tuos du įrankių girtuoklystei naikinti ir papasakosiu pľacziaus t. y. apie ligonbuczius dėl girtuoklių ir apie blaivystės draugystes.

I. Ligonbucziai dėl girtuoklių.

Tiesa, kad geras noras suvaldo žmogų ir jei kas tvirtai nori, gali nepasiduoti apsigėrymui, nors ir jaustu nemažą

patraukimą prie degtinės. Bet mūsų nelaimė, kad pas daugumą žmonių nėra tvirto noro prisiturėti: jų palenkimas prie spiritinių gėrymų didelis, o valia silpna. Vieną kitą kartą prisilaiko saiko, bet ilgiaus nebegali tiesą sakant nebenori kariauti, nės sunku pasirodo . . . ir pasiduoda blogam patraukimui. Toliaus netiktai valia pasidaro da silpnesnė, bet ir kunas teip pripranta prie degtinės, kad be jos regis ir sveikatos nebėra. Tokius žmones, ant laisvės paliktus, sunku prikaltėti prie blaivystės, lengviaus juos yra gydyti, uždarytus szpitolyje, atpratinant priverstinai nuo degtinės.

Toki kelią pravedė Amerika. Szio amžiaus viduryje Binghamptono miestę, netoli nuo New-Jorko, tapo įrengtas pirmasis ligonbutis dėl alkagolikų. Piningų dalį sudėjo žmonės, o mažesnę dalelę davė ir valsezius (rėdas). Ta pati valstija New-Jork 1865 m. iszdavė ir paliepimą, idant valdžios virszininkai priverstinai siųstu į tuos namus, ant laiko ne ilgesnio už metus, **kiekvieną žmogų kurs nuolat pasigeria**. Prie to reikia tiktai, idant pasiraszytu du „szlovingi“ gydytojai ir du „szlovingi“ valsezionis, kad toks žmogus (girtuolys) visai nebevaldo savęs, kad girtuoklaudamas nebeužlaiko gerai savo namų, ir teip užsiveda, kad baisu palikti jį laisvėje tarp žmonių. Su tokių rasztų pristato tadą virszininkai girtuokli į tuos namus ir atiduoda prižiūrėtojams.

Tamę pat laikę m. Bostono gyventojai padarė mezliavą ir įtaise szpitolį girtuokliams. Valdžia pridėjo 5000 dolarų, kuriuos ir toliau kas metą moka. Uždėjo tą namą — szpitolį blaivystės draugystę, kurių vadais buvo du vyrai, buvusieje girtuokliai Tomo pasekmė buvo gera. Bemaž pusė visų girtuoklių, iszleistų isz tų namų, nebegryžo prie degtinės.

Broklyno miestę padarė blaivus žmones da geriaus. To miesto darbininkai — žmonės buvo teip išimylėję į degtinę, kad musztinėms gało nebudavo, o kaliniai tai visados budavo pilni tokių pesztukų — girtuoklių. Toks nubaudimas nesuturėjo apsigėrymo, bet da padidino. Isz kalinio iszleisti, da daugiaus iszgerdavo degtinės. Tadą geresnioji dalis gyventojų nutarė vietoje kalinio pastatyti tokių namų, kur prasikalteliai — girtuokliai butu laikomi netiktai dėl nubaudimo, bet ir dėlto, kad priprastu prie darbo, o atsipratintu nuo asztrių gėrymų. Kaip

nutarė teip ir padarė. Pastatė namus su dideliais daržais ariamos žemės, įtaisė visokias maisternas, ant galo surėdė ir spaustuve (drukarniką). Tuosę namuose laikomi girtuokliai turi darbą dirbti, kas kokį moka: vieni siuva rubus, kiti batus, kiti vėl kala kalvėje, o kiti aria dirvą. Visi stovi po iszmintingą priežiurą, turi gerą valgymą, tiktai degtinės negauna. Paskui valdžia iszdavė tokį įstatymą, kad tų namų užveidėtojai turi provą parkelti isz kalinio pas savę tuos girtuoklius, kurie gali da pamesti savo blogą papratimą, jei bus gerai užlaikomi ir gražiai mokinami. Tada tai užveidėtojai ir iszsirenka isz kalinio tinkamuosius „ligonis.“ Kitus pats sudas nusudėjo į tus namus, už apsigėrymą, o kitus vėl gentis nusiunczia po priežiurą tų užveidėtojų: tiktai mažutelė dalis nelaimingų girtuoklių patis isz savo liuosos valios atsiduoda į tus namus. Tokių arba panaszių „ligonbuczių“ įsitaisė Sziaurinėje Amerikoje apie 30 ir visi gerai iszveda savo darbą. Žinoma užlaikymas nevienodas: vieniems asztresnis, kitiems lengvesnis, tai priguli nuo ligonies — girtuoklio budo. — Daug miestų duoda paszaļpą tiems namams. Teip New-Jork atskiria 10 dalių tų piningų, kuriuos surenka nuo karcziauninkų už patentus.

Pasekmės bemaž visur geros isz tų namų. Broklyno namai turėjo par 10 pirmųjų metų 2 000 girtuoklių; isz tų visų 800 visai pamete gerti degtinę, likusieji t. y. 1200 atkrito atgal į savo papratimą — girtuoklauti, —

Amerikos paveikslą pasekė ir kitos valstijos. Europoje Anglija pirmoji pradėjo rupinties apie nelaimingus alkoholikus (girtuoklius). Pastatė jiems ligonbuczius, bet neiszdavė paliepimo, idant juos (girtuoklius) talpintu priverstinai į tus namus. Anglijoje tiktai tas gyvena „szpitolyje,“ kam toks gyvenymas patinka; o par prievartą valdžia nė vieno nevaro. Dėlto tai gal ir girtuoklystė Anglijoje nelabai tesimažina.

Szveicarija asztriaus suėmė girtuoklius. Ta maža szalelė turi 6 namus dėl gydymo girtuoklių. Atveža juos į tuos namus netiktai tada, kada patis to geidžia, bet ir kada jie ne nori, ale valdžia liepia. Szveicarijos rėdas visados prisako gabenti girtuoklius į tas szpitolias, kada tiktai pasiraszo gydytojas, kad toksai žmogas yra pilnas girtuoklys. Turtingesnieji žmonės turi mokėti už visą užlaikymą nuo dienos ir asabos po 4 frankus

(maž-daug 1,40 kap.), už neturtelius moka po 1 franką 10 centymų t. v. „neturtelių kasa“. Tokiu budu gydo ir po kitas vieszpatystes girtuoklius-ligonis.

Geras tai daiktas, toks gydymas girtuoklių, bet girtuoklavimo netiktai neisznaikins, ale ir nesumažis tokie „ligonbucziai“. Viena dėlto, kad neteip daug tēra tokių girtuoklių, kuriuos reikia jau „gydyti“, o antra — tuos begydziant, jaunoji žmonių eilia pradeda girtuoklauti, isz kurių iszauga paskui smertiniai girtuokliai. Tokiu budu tiktai tenyksta klogas vaisius, bet jo augimas nē kiek nesusimažina. Gydes gydyk girtuoklius, vis jų atsiras daug, pakol žmonės nepradēs szalinties nuo degtinės isz pat' jaunystės dienu. Dėlto tai laikui bėgant susiriszė draugystės, kurios platina terp žmonių prisiturėjimą nuo visokių deginanczių gėrymų. Jos vadinas „blaivystės draugystės“, o pas mus Lietuvoje buvo vadinamos blaivystės broctvą.

Blaivystės draugystės.

Amerikos Suvienytos Valstijos pravedė taką ir blaivystės draugystėms. 1813 m. Bostono miestę iszdygo pirmoji blaivystės draugystė, kuri platino prisiturėjimą tiktai nuo apsigėrymo. Gerti degtinę galėjo tos draugystes sąnariai, tiktai turėjo daboti, idant nepasigertu. Toks blaivystės platinimas neatneszė vaisių dėlto, kad daugumas nemokėjo užlaikyti saiko. Pradėjęs žmogus gerti, tankiai tadą tiktai apsistoja, kadą jau nebegali daugiau iszgerti, t. y. kadą visai pasigeria. Todėl 1827 m. tapo surėdyta nauja draugystė, kurios sąnariai visai atsižadėjo nuo ragavimo deginanczių geraų. Ir netiktai patis sąnariai negėrė degtinės, bet ir kitiems nedavė: nevaiszino sveczių, nē vynu, nē dėgtinę, nē alumi. Rupinos da, idant kuo mažiaus tebutu karcziamų ir brovarų, idant ant garlaivių, kurie plauko po placzias jurias, nełaikytų spiritinių gėrymų. Tokia draugystė davė gražius vaisius. Praseziokai ir ponai, darbiniškai ir patis ministrai prisiraszė prie tos draugystės. — Praslinkus 22 metams (1849 m.) buvo tos draugystės visuotinis susirinkimas dėl peržvalgos savo darbų. Ant to sueimo vienas sąnaris teip apgarsino draugystės vardan. „Mes (Amerikos blaivininkai) privertēm 3 000 000 žmonus atsižadėti nuo deginanczių gėrymų; 10000 brovarninkų turėjo uždaryti savo brovarus, 10000 karcziamninkų

uždengti karežiamas, ant 2000 garlaivių, kurie plauko po visus pasaulės jurias, iszkėlėm blaivystės papartį“. —

Gražus tas darbas iszgaizo ir visi jo vaisiai pražuvo, kada kilo karė tarp pietinių valstijų su sziaurinėms (1861—1865 m.) Pradėjo girtuoklauti kareiviai, o paskui ir visi žmonės. Tada tai moteriszkės paėmė į savo rankas blaivystės platinimą. Jos pradėjo savotiszškai veikti ir isz pradžių labai laimingai. Įpatingas buvo tai judėjimas. 1874 m. pradėjo moteris tokiu budu varyti laukan girtuoklystę. Szimtai ir tukstantis mergaiczių ir moterų susirenka vienon vieton, sustoja eilion ir kaip processija eina bažnyczion. Prie uždegtų žvakių su didžiausią iszkilmę atsilaiko pamalda. Isz bažnyczios iszeidamos pasidalina į burius ir burelius ir iszsisklaido po visas miesto krasztus, giesmes giedodamos.

Paskui apstoja visus tuos namus, kur esti parduodami deginantis gėrymai, ir neįleidžia nė vieno žmogaus vidun įeiti. Netiktai neįleidžia, bet da prikalbinėja visus, kad prižadėtu daugiaus niekadus nebegerti ir tuos prižadus patvirtintu ant raszto. Karežiamninkus maļdauja, idant pamestu pardavinėjimą ir uždarytu karežiamas. Tankiausiai pasiduoda vyrai moterų balsui ir pasiraszo, užlaikyti blaivystę. Ne vienas karežiaminkas, uždegtas gražiais moterų žodžiais, uždengia ant visados savo parduotuvę. Toks karežiamos uždarymas atsilaiko iszkilmingai. Esti teip. Kada szinkorius prižada pasiduoti moterims, tadą siunczia žinią varpininkams, kurie tuojaus ir pradeda skambinti visais varpais. Moteris užgieda giesmę, o tuo tarpu szinkorius su savo tarnais ridina laukan baczkas spirito, degtinės, vyno, alaus... visus savo gėrymus iszmeta ant gatvės. Atnesza kirvius, kaļtus ir paduoda moterims. Moteris tadą arda ir trupina visus indus, iszliedamos skystymą ant žemės, idant jo niekas daugiau nebegertu.

Ne visados ir moterims vykdavo. Netiktai, kad vietomis nieko nelaimėdavo, bet da kartkarežiais papuļdavo tikron nelaimėn. Vienoje vietoje tokį moterų burį, kurs apstojo karežiamą, suėmė policija ir nuvedė kalinin. Moteris vienog nenusigando. Kada jas patalpino kalinin, tai czia jos surėdė blaivystės draugystę tarp kalinio gyventojų. —

Teip moteriszkėms bruzdant girtuoklystė tikrai susimažino, o blaivystės brolijos prasiplatino po visus miestus ir mažiausius miestelius. Netiktai savo paveikslų ir prikalbinėjimų platino moteris blaivystę, bet ir rasztais ir gazetoms aiskino žmonėms, kad reikia butinai prisiturėti nuo deginanczių gėrymų. Pamaželiu tos visos mažos draugystės susiriso vienon didelėn, kuri vadinosi: „Tautiszka Blaivystės Draugystė“. Nuo 1865—1891 metams toji draugyste iszleidė vieną milioną dolarų, platinama blaivystę rasztais ir pamokslais. Vaisius atneszė gerus. Jau 7 (septynios) valstijos visai nebelaiko karcziamų, o 16 (svesziolika) tiktai paskirtosė vietosė ir su visokiais pasunkinimais, teip kad karcziamos vien nyksta.

Anglija.

Anglija ir vėl pirmoji sekė paskui Suvienytas Valstijas. Glasgawo miestę 1829 m. tapo įrengta pirmoji blaivystės draugystė, o keturiems metams praslinkus vienoje tiktai Szotlandijoje buvo 592 bl. draugystės. Londonę ir kitus didesniuosę miestuosę tokios draugystės turėjo po keletą deszimtų tukstanczių sąnarių. Anglijos blaivininkai isz pradžių ragino prisiturėti tiktai nuo degtinės; alų gerti, vyną ir tt. leisdavo; todėl jų darbas neturėjo laimės. Parsimainė tiktai karcziamų vardas: vadina aludinėms, dėlto kad vieną alų teparduodavo. Girtuokliai atsiliko tie patis: skyrius tas tiktai buvo, kad ilgiaus sėdėdavo karcziamosę ir daugiau iszgerdavo, nės alus ne teip veikiai nugirdo, kaip degtinė. Susiprato draugystės sąnariai, juog ne teip pradėjo darbą. Pradėjo traukti žmones prie **pilnos blaivystės** t. y. prisiturėjimą nuo visų gėrymų, kurie tiktai svaigina protą, nežiurint ant to, koks jų vardas, ar alus, ar vynas, ar degtinė. —

Ypatingą laimę turėjo katalikų kunigas Matthew, kurio vardas pagarsėjo po visą pasaulę kaip blaivystės apaształo. Ir isz tiesų tas kunigas darbavos kaip tikras apasztalas. Iszvaiksz-cziujo visą krasztą nuo kaimo lyg kaimui, nuo miesto lyg miestui, ir visur, kur tiktai rado žmonės, prikalbinėjo gražiais ir graudžiais pamokslais prie blaivystės. Kartais susirinkdavo teip daug žmonių ant jo pamokslų, kad netilpdavo ir didžiausioje bažnyczioje: tadą sakydavo kunigas Matthew ant lauko, ant vidurio miesto.

Pamokslui pasibaigus žmonės szimtų, szimtais užsiraszydavo blaivystėn. Visoje Irlandijoje nebuvo tokio miestelio, kur nebutu

buvęs kun. Matthew. Visas krasztas sujudėjo, o blaivystės draugystė turėjo už poros metų 1800000 (bemažo 2 milionų) sąnarių. Kaip sumažėjo girtuoklavimas gali numanyti iš tokių skaitlių: 1888 m. buvo parduota degtinės $12\frac{1}{4}$ milionų gallonų*) o 1841 tiktai $6\frac{1}{2}$ mill. gallonų. Ant pusės iszgeria mažiaus degtinės. — Irlandijoje įvedęs visuotinę blaivystę, apėjo kun. Matthew visą Angliją, paskui nukeliavo ir Amerikon. Pagal skaitlius, kuriuos surinko tos gadinės raszytojai, buvo nemažiaus kaip penki milionai (5 000 000) žmonių, kurie paklausę to kunigo žodžių ir visai pamete girtuoklystę.

Tiek gera padarė tėvas Matthew. Dabar reikėjo tiktai paturėti tą didelį darbą ir pasirupinti, idant silpnesnieji žmonės isz naujo nepradētu gerti degtinės. Žmogui mat reikia gražiai pasilinksinti, su žmonėms susieiti, pasisznėkėti, trumpai sakant, pasižmonėti. Tam tikslui ir pradėjo taisyti tokias vietas arba gaspadas, kur žmonės gali susirinkti szventės dienoje arba teip kadą laiko turėdami. Tenai gauna arbatos, kavos, valgymų, randa pasiskaityti visokių rasztų ir kningėlių. Toliaus pasirupino tie žmonės surėdyti gražius linksmus susirinkimus, kur esti dainavimas, parodas theatras ir tt. Idant žmonės neužmirsztu savo prižadų blaivystės draugystė spaudino ir dalijo gazetas su gražiais apraszymais apie prisiturėjimą. Reikia priminti da vieną gražu užmanymą, kurs iszdygo Anglijoje 1847 metuosę. Y Hope užmanė padaryti blaivystės broliją tarp vaikų; jaunikaiczių ir mergaiczių, idant jie nuo pat jaunystos prisizadētu niekadros neragauti deginanczių gėrymų. Toks gražus darbas parodė gražius vaisius. Anglijoje yra dabar tokių draugysczių 18441, prie kurių prisiraszė jaunimo 2 600 000 (pustreczio miliono). Tam tikri mokytojai važinėja po kaimus ir miestelius, užėina į visas mokyklas ir prikalbinėjo vaikus prižadėti pasilikti blaivystėje. Iszvažiudami dalina kningeles, idant mokytiniai patįs pasiskaitytu ir neužmirsztu tų pamokymų, kaip tai bjauri girtuoklystė, o kaip graži ir szlovinga blaivystė.

*) Gallonas = 4 kvortai.

Žuvedai.

Szio amžiaus pradžioje Szvecija (Žuvedų žemė) ir Norvegija buvo szalis, kur žmonės daugiausiai iszgerdavo degtinės ir pasigerdavo. Pilna laisvė buvo duota varyti degtinę ir pardavinėti, teip kad kiekvienas dvaras turėjo brovarą, o bemaž kiekvienas namas karciziamą. Gėrė seni, gėrė jauni, gėrė ponai, o da labiaus neturtėliai darbininkai. Ilgus metus neszė žmonės sunkią degtinės nasztą. Tiktai 30 metų atgal prasidėjo nauja szviesa tarp nelaimingų žuvedų. Pradžia iszėjo isz Gottenburgo. Tas miestas už kitus daugiau numylėjo degtinę. Gyventojų turi 35 000 o karciziamų 136 buvo. Ir neveltui stovėjo tos visos karciziamos Gottenburgą: par vienus metus tapo nusudyta už girtuoklavimą 2161 žmonės, o 104 kartus atsitiko liga delirium tremens. Ant galų galo žmonės pasijuto, kad jau stovi ant prapulties kranto — ir pradėjo szaukties pagalbos. Pagalbą davė geri žmonės tokių budų: susiriszė kruvos ir sudėjo reikalingus piningus, už kuriuos pirkto degtinę. Nusamde namus ir pastatė pardavinėtoją, o paskui iszprasžė nuo valdžios, kad uždraustu kitas karciziamas. Uždarbio tie žmonės nejeszkojo daugiau, kaip tiktai tiek, kiek atnesztu palukų tie piningai padėti valstijos bankosė. Nusamdytas pardavinėtojas gauna paskirtą algą už szinkavimą, neveizdint ant to, ar jis daug parduos, ar mažai degtinės. Bet už tai turi jis provą pardavinėti valgymus sziltus ir szaltus ir visą uždarbį už valgius sau pasilikti: kuodaugiau parduos, tuo daugiau turės pelno. Toks parėdymas dvigubai geras: 1. Szinkorius rupinas daugiau parduoti valgymų, o ne degtinės ir 2. žmonės gaudami gerą sziltą valgymą neteip veikiai apsigeria ir sveikatos nesuardo; gerdami su valgiu. Kas lieka pelno nuo tokio szinkavimo, tai eina ant ligonbuczių, ypatingai girtuoliams pastatyttų, o lygei-pat ant kningų ir gazetų, dėl žmonių paraszyttų. Tokios degtinės parduotuvės niekados neduoda gerti vaikams, jauniems lyg 18 metų, jiems iszgerusiems po „burnelę, ir tiems visiems, kuriems neduoti praszo giminės. Prie ttų parduotuvių tankiai pastato t, v.

gaspadas, kur susirenka žmonės pasilinksminti ir pavalgytų. Prie valgyimo gauno tokios vietos tiktai po vieną stikliuką, kas kaip nori, ar prieš valgi, ar po valgiui. — Daugiau neisprasys ir su aszaroms. Toks degtinės pardavinėjimas prasiplatino iš Gottenburgo po visą Szveciją ir Norvegiją. Dabar visi žuvedai džiaugiasi iš blaivystės, o apie senovės karcziamas tai tiktai pasakos eina; niekas savo akimis nemato. —

Rossija.

Rossija da nesenei tepradėjo platinti blaivystę. Visos bl. draugystės dalinasi į dvi dalis: svietiszkas ir bažnytines draugystes. Svietiszku viso labo tėra lygsziol 15 tarp visų ruskių; jų įstatymai valdžios patvirtinti, bet pelno nedaug beatnesza, nės negerai surėdyti. Daugiau tarp žmonių turi laimės bažnytinės bl. draugystės arba brolijos. Tų brolijų sąnariai prisizada negerti nėjokių deginanczių gėrymą ir savo namie duoti gražu paveikslą prisiturėjimo ir dievobaimingumo. Nesenei da atsirado tokios brolijos, nėra žinios, kiek žmonių prisiraszė; bet galima spręsti, kad karcziamoms isznykus brolijų labai pasididins.

Musų kaimynai **latviai** turi 8 blaivystės draugystes, bet girtuoklavimas nepragaiszo ir pas juos. Apskritai latviai skaitosi prie blaivesnių žmonių. Degtinės mažiaus iszgeria, bet už tai alaus daugiau, nekaip reiktu. Spaudą turėdami ir rasztais platina blaivystę tarp savųjų.

Suomai (Finnai) po caro valdžią tai už visus kitus patis blaivieje žmonės: senei jau nebeturi karcziamų, tiktai gaspadas. Nelabai turtingi tai žmonės, nės žemė nevaisinga, bet budami blaivus gyvena laimingai.

Musų broliai **lietuviai** tai lygsziol da nieko nepadarė dėl praplatinimo blaivystės. Brólijos, vyskupo Motiejaus įvestos, liko paniekintos, o naujų niekas nerengia. Žydams palikus be karcziamų — gal bus mažesnė girtuoklystė, bet idant galutinai pražutu, reikia žmonėms butinai riszties vienybėn, darant parapijines blaivystės brolijas. —

Degtinės monopolius.

Teip vadinasi Rossijoje naujas budas degtinei pardavinėti. Monopolis apskritai vadinasi — vienam duota laisvė prekiauti paskirtu dalyku, kurio kiti negali pardavinėti. Rėdas dabar paėmė į savo rankas visą degtinę ir jis vienas tepardavinėja, dėlto tai ir sakome: rėdas turi monopolį ant degtinės. Toks monopolis ne iszkarto įvestas placioje Rossijoje. Sausio 1 d. 1895 m. uždaryta karcziamos rėdybosė: Permo, Ufos, Orenburgo ir Samaros. Liepos 1 d. 1896 m. rėdybosė: Kievo, Padoliaus, Vołyniaus, Poltavos, Czernijavo, Jekaterinaslavo, Chersono, Bessarabijos ir Taurijos. Liepos 1 d. 1897 m. rėd.: Kauno, Vilniaus, Garteno, Minsko, Mogilevo, Vitebsko ir Smolensko. Sausio 1 d. 1898 m. rėd.: Petrapilės, Nowgardo (Naumiesczio), Pskovo, Ołoneco ir Charkowo. Toliaus bus įvestas toks budas visoje Rossijoje.

Rėdas įvesdamas degtinės monopolį vilėsi vienu kartu nuszausti du kizskiu (zuikiu): ir girtuoklavimą sumažinti ir daugiau piningų pelnyti. Kaip laimės, nežinome tikrai, bet yra gera viltis. Antrasis zuikis t. y. didesnis pelnas isz degtinės, tai nelabai reikalingas rėdui. Jei susimažintu degtinės reikalavimas, tadą žmonės paliktu turtingesneis ir užmokėtu rėdui piningus, pirkdami kitus daiktus. Tegu tiktai žmonės parstoja gerti degtinę, rėdas nenulius, bet da džiaugsies, nės geriaus valdyti žmones prisiturinczius, protingus, ne kaip girtuoklius. Isz pradžių rodosi dabar rėdas gauna didesnę pelną. Yra apgarsinta skaitliai isz Orenburgo rėd. už 9 mėnesius 1895 metų. Par tą laiką parduota degtinės: 2019329³/₄ viedrų už 16101268 rublių. Atmetant isz tos summos algas samdininkams ir namų arandas isz viso 5809612 rublių; toliaus atskiriant akeyzės piningus (po 4 rubl. nuo viedro) t. y. 8077319 rublių ir prie to atimant piningus, gautas nuo brovarnikų už spirita, siųstą į kitus krasztus 259218 rbl. tai liks uždarbio 1955119 rublių. Sulygindami szituos skaitlius su 9 mėnesių 1894 m. (kadą nebuvo monipoliaus) regime, kad 1894 m. parduota degtinės 2393380¹/₄ viedrų (daugiau ant 374050¹/₂ viedro), akeyzes surinkta 9573521 rubl. (daugiau ant 1496202 rublių). Kitokio pelno rėdas negavo. Jei atimsime didesnę akeyzės dalį 1894 m. nuo uždarbio 1895 metų, tai liks rėdui gryno pelno 458917 rublių.

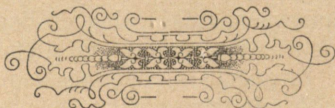
Juog pradės mažinties girtuoklavimas, tai galime stacziai vilties be jokios abejonės. Mažesnieji girtuokliai, kurie da neigavo ligos nebepavirs į didelius girtuoklius. Ant ulyčių drovėsis gerti, savo namie reiks privengti tevų, pacios, vaikų. Ir draugų nebus, kurie paragintu ir vienas už kitą nesztu puskvaterkes. Isz daugalio atžvilgių turi pranykti baisioji girtuoklystė; jei pasiliks, tai tiktai priprastoji, kurioje žmogus nepavirsta į gyvuoli.

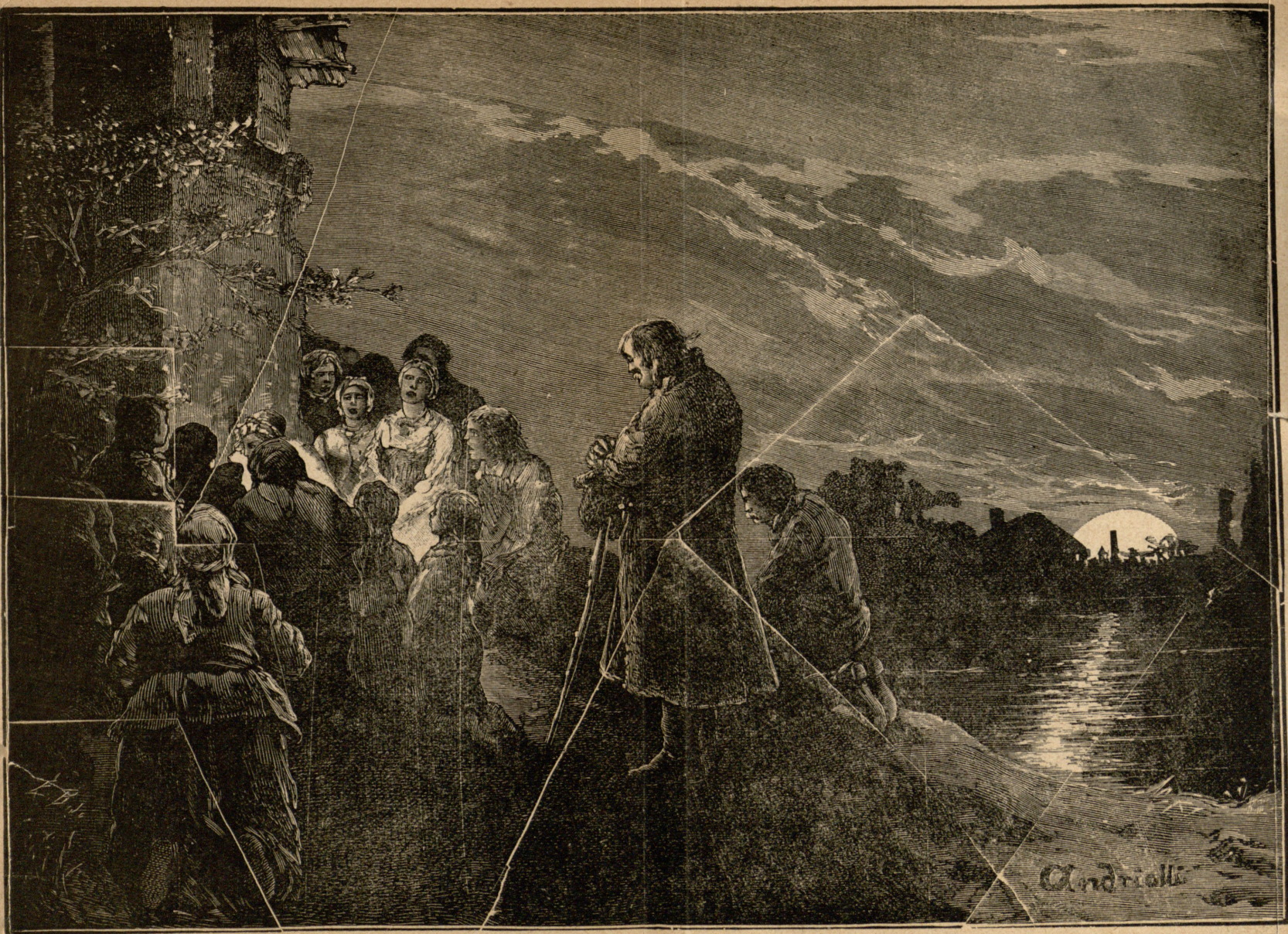
Tas monopolius tai lig tartum siena, kuri suturi visas girtuoklystės bjaurybes, idant nepaskandintu žmonių. Tvirta tai siena — jos neiszgriaus niekas..... bet, bet yra toje sienoje maža, mažutelė skylė, pro kurią gali pratekėti girtuoklystė ir visoje bjaurybėje pralindusi pro tą skylę apimti žmones teip kaip ir pirma. Ta skylė sienoje tai istatymas, kurs leidžia atidengti traktierius, kur **pardavinės valgymus** ir draugę szinkuos degtinę, duodami gerti, tiek, kiek kas norės. Tiesa, dabar bus sunkiau įvesti tokią karcziamą arba traktierių, nės po miestus reiks praszyti daleidimo gubernatoriaus ir vyriausiojo akcyzės virszininko, o po miestelius ir sodžius paties ministro (piningiszkių dalykių). Žinoma ne gaus valią turėti traktierių, bet už tai tie, kurie gaus valią, rinks pelną didžiausį nuo didesnės žmonių kruvos. Sumažinti trakrierių tai tiktai parkelti pelną isz daugalio mažų karcziamų į didesnes karcziamas. Gyvens po senovei girtuoklystė miestelyje, jei vietoje 10 karcziamų bus nors vienas traktierius. Szinkorius gavęs valią — pasirupins kambarių tiek, kiek aplinkėje žmonės reikalaus.

Laikui bėgant gali atsirasti monopoliaus sienoje ir daugiau skylių. Rėdas leidžia pardavinėti degtinę, ale tiktai užpecziotytošę butelkosę, tiems žmonėms, kurie turi ašaus arba vyno parduotuves. Toliaus visi kromninkai, kurie pardavinėja valgomus daiktus arba medžių vaisius gali pardavinėti ir degtinę, neimdami brangiaus už paskirtą prekę. Tie visi pardavinėtojai ne gaus nuo rėdo algos, bet už tai ims pelno dalį isz **parduotos degtinės**. Kas parduos daugiau, tas ir pelnys daugiau. Pardavinėtojas rupinsis visokiais budais iszparduoti kuodaugiau degtinės ir pratinš žmones prie girtuoklystės, duodamas jiems ir kambarių ir degtinę į bargą. Jei pasirupintu kiekvienas kromininkas gauti

valią pardavinėti degtinę, tai atsirastu da daugiau kareziamų, ne kaip pirma; butu jos tiktai pasleptinės, o dėlto ir bjauresnės.

Yra tiesa ir kamsztis užkimszti tą skylę. Kiekvienas valsezius turi provą (pagal įstatymo 19. vasario 1896 metų) **neįleisti** savo apskrytyje ir pasienyje už 100 sieksnių nėjokio szinkoriaus arba kareziauninko. Jei tadą vyrai sutarę ant susirinkimo nepriimti traktieriaus, tadą valdžia neleidžia atidengti tokių namų. Lygei pat valseziaus vyrai gali uždrausti pardavinėti po kromus užpecziotyą degtinę par isztisą szventa dieną, tiktai monopolio kromas tai turi valią pardavinėti po pamaldos laikui. Daug prigulės nuo vyrų gero noro ir vienybės.

Andrioli

„Mojavos“ Maldos.

Marija, Marija!
Slaicisiesi, lėlija!

Užstok prieš Augščiausi
Tu žmogi menkiausi

